

RZECZPOSPOLITA POLSKA

MINISTERSTWO FINANSÓW

I N F O R M A C J A

Generalnego Inspektora Informacji Finansowej

o realizacji ustawy z dnia 16 listopada 2000 r.
o przeciwdziałaniu wprowadzaniu
do obrotu finansowego wartości majątkowych
pochodzących z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł
oraz o przeciwdziałaniu finansowaniu terroryzmu

Warszawa, marzec 2006

Spis treści

WSTĘP.....	4
CZĘŚĆ I REALIZACJA OBOWIĄZKÓW USTAWOWYCH.....	5
1. TRANSAKCJE PODEJRZANE.....	5
1.1. ANALIZA.....	5
1.1.1 Efekty prowadzonych analiz.....	6
1.1.2 Procedury analityczne.....	6
1.1.3 Podstawowe kierunki analiz.....	7
1.1.4 Metodyka prania pieniędzy.....	8
1.2 ZAWIADOMIENIA	10
2. TRANSAKCJE PONADPROGOWE	13
3. PRZECIWDZIAŁANIE FINANSOWANIU TERRORYZMU	20
4. WSPÓŁPRACA Z INSTYTUCJAMI OBOWIĄZANYMI I JEDNOSTKAMI WSPÓŁPRACUJĄCYMI	21
4.1. WYJAŚNIENIA DOTYCZĄCE STOSOWANIA PRZEPISÓW PRAWA.....	21
4.2. UCZESTNICTWO W PRACACH GRUP I ZESPOŁACH ZADANIOWYCH	21
4.2.1 Grupa Robocza ds. Koordynacji Działań Operacyjno-Rozpoznawczych w Zwalczaniu Terroryzmu Politycznego.....	22
4.2.2 Międzyresortowa Grupa ds. Zwalczania Przestępczości Paliwowej.....	22
4.3 DZIAŁALNOŚĆ SZKOLENIOWA.....	22
4.3.1 E-learning.....	23
4.3.2 Poradnik dla instytucji obowiązanych i jednostek współpracujących.....	23
5. DZIAŁALNOŚĆ KONTROLNA.....	24
5.1 KONTROLE PRZEPROWADZONE PRZEZ GIIF.....	24
5.2 KONTROLE PRZEPROWADZONE PRZEZ INSTYTUCJE NADZORUJĄCE	25
6. WSPÓŁPRACA MIĘDZYNARODOWA	26
6.1 WSPÓŁPRACA DWUSTRONNA.....	26
6.1.1 Wymiana informacji z zagranicznymi jednostkami analityki finansowej	26
6.1.2 Porozumienia o współpracy.....	26
6.1.3 Współpraca z Unią Europejską	27
6.1.4 Realizacja programów Phare oraz umowy o pomocy zawartej ze Stanami Zjednoczonymi	28
6.2 WSPÓŁPRACA WIELOSTRONNA	29
6.2.1 MONEYVAL – Specjalny Komitet Rady Europy.....	29
6.2.2 Grupa Egmont	30
6.2.3 Grupa Specjalna ds. Przeciwdziałania Praniu Pieniędzy (FATF)	30
6.2.4 Grupa Zadaniowa ds. Zwalczania Przestępczości Zorganizowanej w Regionie Morza Bałtyckiego – BALTCOM	30
6.3 BEZPIECZNA SIEĆ WYMIANY INFORMACJI W UE.....	31
CZĘŚĆ II DZIAŁANIA ORGANIZACYJNO-PRAWNE	31
1. DZIAŁALNOŚĆ LEGISLACYJNA.....	31
1.1 KONWENCJA.....	31
1.2 NOWELIZACJA ROZPORZĄDZENIA LEGITYMACYJNEGO	32
1.3 POŚREDNIA NOWELIZACJA USTAWY	32
2. SYSTEM INFORMATYCZNY GENERALNEGO INSPEKTORA INFORMACJI FINANSOWEJ.....	32

SŁOWNICZEK

Blokada rachunku – czasowe uniemożliwienie dysponowania i korzystania ze wszystkich wartości majątkowych zgromadzonych na rachunku, w tym również przez instytucję obowiązaną.

Instytucja obowiązana – według art. 2 *ustawy z dnia 16 listopada 2000 r. o przeciwdziałaniu wprowadzaniu do obrotu finansowego wartości majątkowych pochodzących z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł oraz o przeciwdziałaniu finansowaniu terroryzmu*¹; banki, narodowy bank polski – w zakresie, w jakim prowadzi rachunki bankowe dla osób prawnych, sprzedaż numizmatów, skup złota i wymianę zniszczonych środków płatniczych na podstawie przepisów *ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o narodowym banku polskim*², oddziały banków zagranicznych, instytucje pieniądza elektronicznego, oddziały zagranicznych instytucji pieniądza elektronicznego oraz agentów rozliczeniowych, prowadzących działalność na podstawie *ustawy z dnia 12 września 2002 r. o elektronicznych instrumentach płatniczych*³, firmy inwestycyjne i banki powiernicze w rozumieniu *ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi*⁴ oraz podmioty, o których mowa w art. 71 ust. 1 *ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi*, zagraniczne osoby prawne prowadzące na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej działalność maklerską w zakresie obrotu towarami giełdowymi i towarowe domy maklerskie w rozumieniu *ustawy z dnia 26 października 2000 r. o giełdach towarowych*⁵ oraz spółki handlowe, o których mowa w art. 50a *ustawy z dnia 26 października 2000 r. o giełdach towarowych*, Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych S.A. w zakresie, w jakim prowadzi rachunki papierów wartościowych, podmioty prowadzące działalność w zakresie gier losowych, zakładów wzajemnych i gier na automatach oraz gier na automatach o niskich wygranych, zakłady ubezpieczeń, główne oddziały zagranicznych zakładów ubezpieczeń, fundusze inwestycyjne, towarzystwa funduszy inwestycyjnych, spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe, państwowe przedsiębiorstwo użyteczności publicznej poczta polska, notariuszy w zakresie czynności notarialnych dotyczących obrotu wartościami majątkowymi, adwokatów wykonujących zawód, radców prawnych wykonujących zawód poza stosunkiem pracy, prawników zagranicznych świadczących pomoc prawną poza stosunkiem pracy, biegłych rewidentów wykonujących zawód, doradców podatkowych wykonujących zawód, podmioty prowadzące działalność kantorową, przedsiębiorców prowadzących: domy aukcyjne, antykwariaty, działalność leasingową lub factoringową, działalność w zakresie: obrotu metalami lub kamieniami szlachetnymi i półszlachetnymi, sprzedaży komisowej, udzielania pożyczek pod zastaw (lombardy) lub pośrednictwa w obrocie nieruchomościami oraz fundacje.

Jednostka współpracująca – organy administracji rządowej i samorządu terytorialnego oraz inne państwowe jednostki organizacyjne, a także narodowy bank polski, komisję nadzoru bankowego i najwyższą izbę kontroli.

Wstrzymanie transakcji – czasowe ograniczenie dysponowania i korzystania z wartości majątkowych, polegające na uniemożliwieniu dokonania określonej transakcji przez instytucję obowiązaną.

¹ Dz.U. z 2003 r., Nr 153, poz. 1505 ze zm.

² Dz.U. z 2005 r. Nr 1, poz. 2 ze zm.

³ Dz.U. Nr 169, poz. 1385 ze zm.

⁴ Dz.U. Nr 183, poz. 1538

⁵ Dz.U. z 2005 r., Nr 121, poz. 1019 ze zm.

WSTĘP

W ramach funkcjonującego systemu gromadzenia informacji i współpracy z instytucjami obowiązany oraz jednostkami współpracującymi do [Generalnego Inspektora Informacji Finansowej \(GIIF\)](#) wpłynęło w 2005 roku w formie papierowej **1 558** zawiadomień o działalności mogącej mieć związek z praniem pieniędzy, a w formie elektronicznej **67 642** informacji o transakcjach uznanych za podejrzane oraz **21 mln** informacji o transakcjach ponadprogowych. W wyniku analizy tych informacji GIIF wszczął **973 postępowania analityczne**, zażądał **wstrzymania pięciu transakcji** (na kwotę ok. 1,6 mln zł.), zażądał **blokady 34 rachunków** (związanych z podejrzanymi operacjami finansowymi na kwotę ok. 36 mln zł.) oraz przekazał do Prokuratury **175 zawiadomień** o podejrzeniu popełnienia przestępstwa, o którym mowa w art. 299 *kodeksu karnego* [str. 6 i nast.].

Rok 2005 był czasem najpoważniejszej dotychczas próby dla systemu informatycznego SI*GIIF – ponieważ był to pierwszy cały rok, w którym przyjmowano dane o transakcjach podejrzanych i ponadprogowych (**64,5 Gb**). Rozpoczęto pracę nad wyspecjalizowanym modułem informatycznego systemu SI*GIIF, wspierającym ich analizę [str. 13 i nast.].

W ramach przeciwdziałania finansowaniu terroryzmu, na podstawie posiadanych informacji krajowych i zagranicznych GIIF utrzymywał bieżącą bazę podmiotów podejrzewanych o finansowanie terroryzmu. Baza ta była udostępniana instytucjom obowiązany i wykorzystywana we współpracy GIIF z innymi służbami zwalczającymi terroryzm [str. 20 i nast.].

Kontrolerzy GIIF przeprowadzili **kontrole w 25 podmiotach** i przeanalizowali **1 151 protokołów kontroli przeprowadzonych przez instytucje nadzorujące** sektor finansowy [str. 24 i nast.].

Realizując ustawowy obowiązek prowadzenia działalności szkoleniowej, GIIF opublikował **drugie wydanie poradnika** dla instytucji obowiązanych i jednostek współpracujących. W szkoleniach tradycyjnych w roku 2005 uczestniczyło 175 ich przedstawicieli. W seminariach i szkoleniach w ramach *Phare 2002* udział wzięło ponad 500 funkcjonariuszy CBS, Policji i ABW oraz przedstawicieli Prokuratury i instytucji sprawujących nadzór i kontrolę nad instytucjami obowiązany. W internetowym kursie wzięły udział 3 442 osoby [str. 22 i nast.].

W ramach współpracy międzynarodowej GIIF wymieniał z zagranicznymi jednostkami analityki finansowej (FIU) **214 wniosków** ws. informacji o podmiotach podejrzewanych o pranie pieniędzy lub finansowanie terroryzmu. Podpisał sześć porozumień o współpracy dwustronnej. Brał aktywny udział w pracach nad *III Dyrektywą UE przeciw praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu*, która weszła w życie 15 grudnia 2005 r., oraz nad *Konwencją Rady Europy o praniu, ujawnianiu, zajmowaniu i konfiskacie dochodów pochodzących z przestępstwa*, która została podpisana 16 maja 2005 r. Współpracował z organizacjami międzynarodowymi: Moneyval, grupą Egmont, FATF i BALTCOM [str. 26 i nast.].

GIIF udzielił **odpowiedzi na ponad 140 zapytań** dotyczących stosowania prawa. Brał udział w spotkaniach zrzeszeń instytucji sektora finansowego, uczestniczył w pracach grup zadaniowych mających na celu usprawnienie i koordynowanie działań poszczególnych służb związanych z przeciwdziałaniem przestępczości zorganizowanej [str. 21 i nast.].

CZĘŚĆ I

REALIZACJA OBOWIĄZKÓW USTAWOWYCH

Do najważniejszych zadań Generalnego Inspektora Informacji Finansowej wynikających z *ustawy z dnia 16 listopada 2000 r. o przeciwdziałaniu wprowadzaniu do obrotu finansowego wartości majątkowych pochodzących z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł oraz o przeciwdziałaniu finansowaniu terroryzmu*⁶ (dalej: ustawa) należy: uzyskiwanie, gromadzenie, przetwarzanie i analizowanie informacji w trybie określonym w ustawie oraz podejmowanie działań w celu przeciwdziałania wprowadzaniu do obrotu finansowego wartości majątkowych pochodzących z nielegalnych bądź nieujawnionych źródeł, a w szczególności:

- badanie przebiegu transakcji, co do których Generalny Inspektor powziął uzasadnione podejrzenia;
- przeprowadzanie procedury wstrzymania transakcji lub blokady rachunku;
- przekazywanie instytucjom obowiązanych informacji o podmiotach, co do których zachodzi uzasadnione podejrzenie, że mają one związek z popełnianiem aktów terrorystycznych;
- opracowywanie i przekazywanie uprawnionym organom dokumentów uzasadniających podejrzenie popełnienia przestępstwa;
- inicjowanie i podejmowanie innych działań obejmujących przeciwdziałanie wykorzystywaniu polskiego systemu finansowego do legalizacji dochodów pochodzących z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł, w tym szkolenie pracowników instytucji obowiązanych w zakresie zadań nałożonych na te instytucje;
- sprawowanie kontroli przestrzegania przepisów ustawy;
- współpraca z zagranicznymi instytucjami zajmującymi się zapobieganiem wprowadzaniu do obrotu finansowego wartości majątkowych pochodzących z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł lub przeciwdziałaniem finansowaniu terroryzmu.

Wymienione powyżej zadania będą przedmiotem omówienia w pierwszej części niniejszego sprawozdania.

1. Transakcje podejrzone

Zgodnie z art.8 ust.3, oraz art.15a i 16 *ustawy* instytucje obowiązane i jednostki współpracujące mają obowiązek przekazać do Generalnego Inspektora Informacji Finansowej informacje o transakcjach lub okolicznościach mogących wskazywać, że dane wartości majątkowe pochodzą z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł.

1.1. Analiza

Podstawowym zadaniem Generalnego Inspektora Informacji Finansowej jest uwiarygodnienie lub zanegowanie podejrzenia prania pieniędzy poprzez badanie przebiegu transakcji, co do których GIIF powziął uzasadnione podejrzenia.

⁶ Dz.U. z 2003 r., Nr 153, poz. 1505 ze zm

W przypadku uwiarygodnienia podejrzenia GIIF przekazuje stosowne zawiadomienie do właściwej prokuratury. W ustawowo określonych sytuacjach⁷ GIIF może zażądać wstrzymania transakcji lub blokady rachunku.

1.1.1 EFEKTY PROWADZONYCH ANALIZ

W wyniku uzyskanych w 2005 r. informacji Generalny Inspektor Informacji Finansowej:

- wszczął **973 postępowania** analityczne,
- zażądał **wstrzymania 5 transakcji** na kwotę ok. 1,6 mln PLN,
- zażądał **blokady 34 rachunków**, na których dokonywano podejrzanych operacji finansowych na kwotę ok. 36 mln PLN.

Ponadto przekazał do prokuratury **175 zawiadomień** o podejrzeniu popełnienia przestępstwa, o którym mowa w art. 299 *kodeksu karnego*.

Tabela nr 1 – Wyniki analiz

<i>Wyszczególnienie</i>	<i>2001⁸</i>	<i>2002</i>	<i>2003</i>	<i>2004</i>	<i>2005</i>
Zawiadomienia do Prokuratury z 299 kk.	20	104	152	148	175
Wstrzymania transakcji	1	26	20 (ok. 37mln zł)	5 (ok. 2,6 mln zł)	5 (ok. 1,6 mln zł)
Blokady rachunku	-	-	8 (ok. 22 mln zł)	13 (ok. 12 mln zł)	34 (ok. 36 mln zł)

W 2005 r. odnotowano 5 przypadków odmowy wszczęcia postępowań na podstawie przekazanych przez GIIF zawiadomień o podejrzeniu popełnienia przestępstwa określonego w art. 299 *kodeksu karnego*. W wyniku złożonych przez GIIF zażaleń, wszystkie odmowy zostały uchylone, a postępowania przygotowawcze wszczęto.

W stosunku do postanowień o umorzeniu śledztwa (w 2005 r. odnotowano je w 19 sprawach) uprawnienia do składania środków odwoławczych nie przysługują GIIF⁹, stąd też nie ma on możliwości wpływu na decyzje Prokuratury. Głównymi przyczynami umorzeń były: brak możliwości ustalenia *przestępstwa pierwotnego* będącego źródłem pochodzenia środków wprowadzonych do obrotu finansowego. Pomimo umarzania wszczętych na podstawie zawiadomień GIIF postępowań karnych występowały przypadki postawienia zarzutów w związku z popełnieniem innych czynów zabronionych niż *pranie pieniędzy*.

1.1.2 PROCEDURY ANALITYCZNE

Wzrastająca z roku na rok liczba zawiadomień przekazywanych w *formie papierowej* oraz dodatkowa liczba transakcji – raportowanych drogą elektroniczną – oznaczonych jako *podejrzane*, doprowadziła do udoskonalenia w 2005 r. szczegółowych procedur analitycznych, w celu określenia trybu postępowania z zawiadomieniami i skrócenia czasu poświęcanego na analizę pojedynczego zawiadomienia. Przy ich opracowaniu wykorzystano doświadczenia zagranicznych

⁷ Art. 16 i 18a ustawy

⁸ II poł. 2001 r.

⁹ Art.306 §1 *Kodeksu postępowania karnego*.

jednostek analityki finansowej¹⁰. Wprowadzenie udoskonalonych procedur zwiększyło efektywność postępowań analitycznych: w 2004 r. skierowano do prokuratur 148 zawiadomień o podejrzeniu popełnienia przestępstwa z art. 299 *Kodeksu karnego*, natomiast w 2005 r. 175 zawiadomień.

1.1.3 PODSTAWOWE KIERUNKI ANALIZ

Sprawy paliwowe

Podobnie jak w latach ubiegłych, do Departamentu Informacji Finansowej wpływały zawiadomienia o transakcjach podejrzanych dotyczących przepływów środków związanych z faktycznym lub fikcyjnym obrotem paliwami płynnymi oraz komponentami do ich produkcji. Uzyskane z nielegalnej działalności środki pieniężne wprowadzano do obrotu finansowego. Skala tego zjawiska, pomimo działań podejmowanych przez właściwe organy państwowe, jest nadal duża, o czym świadczy łączna wartość podejrzanych transakcji, o których GIIF powiadomił Prokuraturę w roku 2005 – 723,1 mln zł.

Charakterystyczną cechą *spraw paliwowych* są rozbudowane sieci powiązanych podmiotów gospodarczych – w niektórych przypadkach ponad 200 podmiotów – które pomimo zidentyfikowania oraz skierowania zawiadomień o podejrzeniu popełnienia przestępstwa do prokuratury odbudowują się tworząc nowe ogniwa. W większości przypadków kolejne podmioty to tak zwane *przedsiębiorstwa symulujące*. W zamian za niewielkie korzyści majątkowe osoby fizyczne (*figuranci, słupy*) wyrażają zgodę na wykorzystanie ich danych osobowych do zarejestrowania nowych podmiotów gospodarczych, a następnie założenia rachunków bankowych, wykorzystywanych dalej do *prania pieniędzy*. Z prowadzonych analiz oraz aktów oskarżeń sformułowanych przez prokuratury wynika, że otrzymywane przez te osoby korzyści majątkowe sięgają kwot 500 - 2 000 PLN, podczas gdy wartość *wypranych* przez zarejestrowane w ten sposób podmioty środków, w ciągu jednego roku, może dochodzić do kilkudziesięciu milionów złotych.

W roku 2005 prowadzono 44 sprawy *paliwowe*, skierowano – w związku z działalnością 233 podmiotów – 58 zawiadomień o podejrzeniu popełnienia przestępstwa z art. 299 *kodeksu karnego*. Szacunkowa wartość transakcji w tych sprawach wyniosła 723,1 mln zł. Łącznie w latach 2001 - 2005 prowadzono 317¹¹ spraw *paliwowych*. Na ich podstawie skierowano – w związku z działalnością 728¹² podmiotów – 179¹³ zawiadomień o podejrzeniu popełnienia przestępstwa z art. 299 *kodeksu karnego*. Szacunkowa wartość transakcji w tych sprawach wzniosła 1 763,2 mln PLN¹⁴.

¹⁰ M.in. brytyjskiej jednostki analityki finansowej NCIS (National Criminal Intelligence Service)

¹¹ W tym w: 2001 r. – 7 spraw, 2002 r. – 87, 2003 r. – 112, 2004 r. – 67, 2005 r. – 44.

¹² W tym w: 2001 r. – 0, 2002 r. – 50, 2003 r. – 148, 2004 r. – 297, 2005 r. – 233.

¹³ W tym w: 2001 r. – 0, 2002 r. – 22, 2003 r. – 40, 2004 r. – 59, 2005 r. – 58.

¹⁴ W tym w: 2001 r. – 34 090 000,00 PLN, 2002 r. – 51 482 333,00 PLN, 2003 r. – 237 300 343,79 PLN, 2004 r. – 717 207 351,38 PLN, 2005 r. – 723 119 402,53 PLN

Sprawy złomowe

Wyniki prowadzonych postępowań analitycznych dot. transakcji obrotu złomem oraz surowcami wtórnymi wskazują na zjawisko tworzenia, podobnych do paliwowych, sieci podmiotów w celu przekazywania środków finansowych zakończonego wypłatą gotówki. Do typowych zjawisk należały:

- powstawanie *przedsiębiorstw symulujących*, których jedynym zadaniem jest zarejestrowanie działalności i otworzenie rachunku w jednym lub kilku bankach,
- osiąganie natychmiast po uruchomieniu firmy wysokich obrotów, przy bardzo niskich dochodach,
- krótki czas funkcjonowania ww. podmiotów,
- rekrutowanie właścicieli ww. podmiotów spośród ludzi o niskich dochodach lub bezrobotnych,
- wypłacanie środków natychmiast po ich wpłynięciu do banku,

Zasady działania podobne jak w przypadku podmiotów ze spraw *paliwowych*. Rachunki spełniają rolę rachunków rozdzielczych/docelowych, *figuranci* – poprzez wypłatę gotówki – stanowią element kończący transfer środków. W 2005 r. GIIF skierował do Prokuratury 19 zawiadomień o podejrzeniu popełnienia przestępstwa prania pieniędzy w sprawach *złomowych*.

Transfery za granicę

Kolejnym zagadnieniem identyfikowanym w toku analiz jest transfer środków finansowych z Polski do krajów Dalekiego Wschodu. Środki użyte w tego typu transakcjach pochodzą zazwyczaj z przemytu tekstyliów na polski obszar celny oraz w związku z nieuregulowaniem należności skarbowych.

Na podstawie prowadzonych postępowań analitycznych można wyodrębnić kilka powtarzalnych zjawisk, w szczególności:

- większość z podmiotów tzw. *śłupów*, czy *przedsiębiorstw symulujących*, deklaruje także pośrednictwo w obrocie handlowym lub finansowym, co ma na celu uzasadnienie braku środków i urządzeń koniecznych dla fizycznego przemieszczania towarów;
- w sprawach, w których występuje inwestowanie w papiery wartościowe, coraz częściej pojawiają się – jako bezpośredni lub pośredni inwestorzy – podmioty zagraniczne zarejestrowane w tzw. *rajach podatkowych*, wykorzystujące systemy bankowe głównie Europy Wschodniej,
- wwóz przez nierezydentów (Ukraina, Rosja i Białoruś) znacznych wartości walutowych wraz z deklaracją wpłaty, których nie można następnie zidentyfikować w legalnym obrocie gospodarczym,
- występowania w sprawach analitycznych podmiotów z *rajów podatkowych* oraz zarejestrowanych przez obcokrajowców pochodzących z Azji.

1.1.4 METODYKA PRANIA PIENIĘDZY

Na podstawie analiz prowadzonych w Departamencie Informacji Finansowej zostało zidentyfikowanych 30 metod prania pieniędzy stosowanych w Polsce. Do najczęściej

spotykanych w 2005 r. metod legalizacji środków pochodzących z przestępczych źródeł – podobnie jak w roku 2004 – należy zaliczyć:

Udzielanie fikcyjnych pożyczek i darowizn

Powyższa metoda bazuje na porozumieniu zawartym pomiędzy dwiema lub więcej osobami fizycznymi lub prawnymi, które sporządzają fikcyjną umowę pożyczki lub darowizny, a następnie rejestrują je w urzędzie skarbowym, opłacając należny podatek od czynności cywilnoprawnych.

Mieszanie dochodów

Polega na mieszaniu dochodów pochodzących z legalnej działalności gospodarczej z wartościami majątkowymi pochodzącymi z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł. Metoda ta jest przede wszystkim wykorzystywana przy okazji prowadzenia takiej działalności gospodarczej, której dochody okresowe są trudne do przewidzenia.

Rachunek fikcyjny

Jest to rachunek otwarty dla zrealizowania jednej bądź kilku transakcji – w krótkich odstępach czasu – na bardzo wysokie kwoty, przy wykorzystaniu maksymalnej liczby fikcyjnych elementów, odnoszących się zarówno do osób dokonujących transakcji, jak i dokumentów którymi się posługują.

Skrzynka rozdzielcza

Cechą charakterystyczną skrzynki rozdzielczej jest zasilanie rachunku niewielkimi wpłatami, poniżej progu wymagającego rejestracji, pochodzącymi z różnych źródeł (rzadziej z jednego źródła), po to by po osiągnięciu odpowiednio wysokiego salda na rachunku, zgromadzone na nim środki przelać na inny rachunek bądź rachunki, także drogą elektroniczną.

Rachunek docelowy

Cechą charakterystyczną tej metody jest przelewanie wysokich kwot na jeden rachunek, z którego są one niezwłocznie wypłacane w gotówce. Podjęcie gotówki stanowi w tym wypadku zakończenie pewnej z góry ustalonej „ścieżki” prania pieniędzy. Przelewy na rachunek docelowy poprzedzone są licznymi działaniami (stanowiącymi nieodłączny element omawianej metody) mającymi na celu utrudnienie lub wręcz uniemożliwienie stwierdzenia przestępczego pochodzenia środków finansowych.

Kupno i sprzedaż środków trwałych

Metoda ta opiera się na zmianie wartości środków trwałych, takich jak: nieruchomości, maszyny, urządzenia i środki transportu. Przy pomocy zaniżania lub zawyżania ich ceny do obrotu finansowego mogą być wprowadzane środki pochodzące z nielegalnych źródeł.

1.2 Zawiadomienia

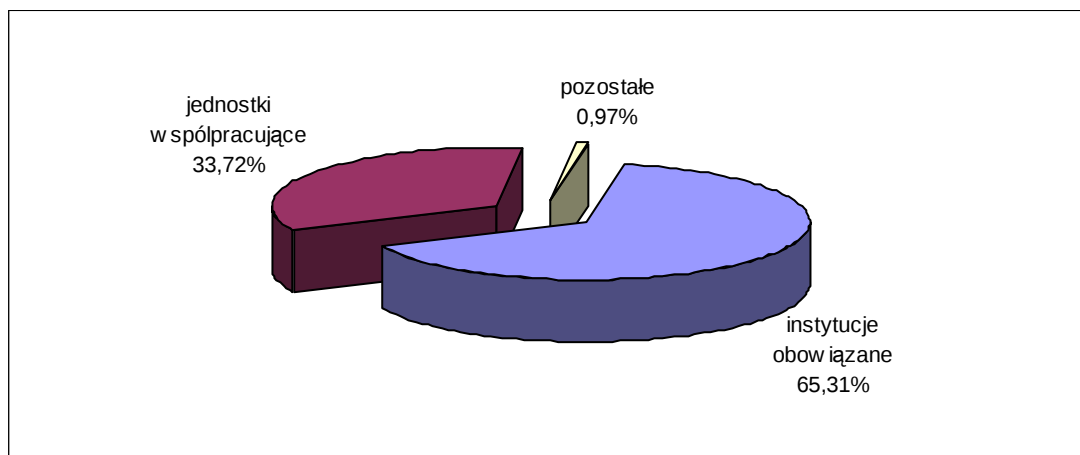
W roku 2005 do Generalnego Inspektora Informacji Finansowej **wpłynęło 1 558 zawiadomień** – w *formie papierowej* – o transakcjach podejrzanych¹⁵ przekazanych przez instytucje obowiązane, jednostki współpracujące oraz inne podmioty. Przekazywane zawiadomienia dotyczą niejednokrotnie nawet kilkudziesięciu transakcji. Dołączane są do nich różnego rodzaju dokumenty np. *historia rachunku, umowa rachunku bankowego, karta wzorów podpisów, kopie dokumentów, które posłużyły do otwarcia rachunków*. Otrzymanie tych dokumentów ułatwia i usprawnia prowadzone postępowania.

Tabela nr 2 – Zawiadomienia otrzymane w okresie lipiec 2001 –2005

<i>Typ podmiotu</i>	<i>2001¹⁶</i>	<i>2002</i>	<i>2003</i>	<i>2004</i>	<i>2005</i>
<i>Instytucje obowiązane</i>	102	358	739	860	1020
<i>Jednostki współpracujące</i>	115	237	211	521	523
<i>Inne źródła</i>	14	19	15	16	15
<i>Łącznie</i>	231	614	965	1 397	1 558

W stosunku do roku 2004 nastąpił wzrost liczby przesyłanych zawiadomień o 11,2%, co było spowodowane przede wszystkim zwiększoną aktywnością instytucji obowiązanych. Liczba zawiadomień przesyłanych przez jednostki współpracujące oraz inne podmioty zwiększyła się nieznacznie.

Wykres 1 Zawiadomienia w podziale na podstawowe kategorie podmiotów.

Spośród zawiadomień przesyłanych przez instytucje obowiązane najwięcej zawiadomień przesyłały banki – 1003. Tendencja taka utrzymuje się od początku funkcjonowania GIIF. Prostota korzystania z usług bankowych, liczba placówek banków, bezpieczeństwo oraz szybkość dokonywania transakcji, powodują że banki są najczęściej wykorzystywane przez osoby *piorące pieniądze* – spośród instytucji

¹⁵ Informacje o transakcjach przekazywanych na podstawie art.8 ust.3 oraz art. 15a i16 ustawy

¹⁶ Od 1 lipca 2001 r.

obowiązanych. Należy tu wyraźnie podkreślić, że omawiana tendencja występuje we wszystkich innych krajach. Kolejnymi pod względem liczby nadesłanych zawiadomień instytucjami obowiązаныmi były: spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe 4, domy maklerskie 4, a także towarzystwa ubezpieczeniowe 4. Jednak liczba zawiadomień przesłanych przez te podmioty stanowiła jedynie niewiele ponad 1% łącznej liczby zawiadomień z banków.

Tabela nr 3 – Podział zawiadomień z instytucji obowiązanych wg typów podmiotów

<i>Typ instytucji</i>	<i>Liczba zawiadomień</i>	<i>Udział procentowy</i>
<i>Banki</i>	1 003	98,33%
<i>Spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe</i>	4	0,39%
<i>Domy maklerskie</i>	4	0,39%
<i>Towarzystwa ubezpieczeniowe</i>	4	0,39%
<i>Inne</i>	5	0,49%
<i>Łącznie</i>	1 020	100,00%

Ponadto należy stwierdzić, że zawiadomienia z banków – w stosunku do lat poprzednich – przygotowywano bardziej szczegółowo: zawierano w nich dokładniejsze informacje, nie tylko o okolicznościach transakcji podejrzanych lecz także o podmiotach w nich uczestniczących. Świadczy to o konsekwentnie stosowanym programie *Poznaj swojego klienta*.

Powyższe stwierdzenie przede wszystkim odnosi się do niżej wymienionych banków, które przesłały ponad połowę (55,43%) wszystkich zawiadomień z banków:

- Bank BPH SA,
- Bank PEKAO SA,
- Bank Zachodni WBK SA,
- Bank Millennium SA,
- ING Bank Śląski SA.

Przy zaobserwowanej poprawie jakości zawiadomień kierowanych do GIIF, nadal zdarzały się przypadki zawiadomień o transakcjach, które dotyczyły popełnienia innych niż *pranie pieniędzy* przestępstw, np. określonych w art. 270 lub 297 *kodeksu karnego*.

Od 2004 r.¹⁷ istnieje możliwość przekazywania informacji o transakcjach *drogą elektroniczną*. Przekazywane w ten sposób informacje dotyczą nie tylko transakcji ponadprogowych¹⁸, ale również transakcji podejrzanych. W 2005 r. do GIIF wpłynęło **drogą elektroniczną 67 642 transakcji** oznaczonych przez instytucje obowiązane jako podejrzane.

Transakcje te można podzielić na 3 podstawowe kategorie:

- transakcje błędnie oznaczane przez instytucje obowiązane jako podejrzane – ok. 80%;

¹⁷ 1 lipca 2004 r.

¹⁸ Powyżej 15 000 euro

- transakcje *kolejne* dokonywane przez podmiot wymieniony we wcześniejszych zawiadomieniach o transakcjach podejrzanych – ok. 6%;
- transakcje zakwalifikowane do analizy – ok. 14%¹⁹.

W odróżnieniu od zawiadomień przekazywanych w *formie papierowej* informacje o transakcjach podejrzanych przekazywane *drogą elektroniczną* dotyczą pojedynczych transakcji. Z uwagi na ten fakt oraz brak możliwości przedstawienia na karcie transakcji szerszego opisu nietypowych okoliczności w odniesieniu do samej transakcji, jak również do podmiotów ich dokonujących, uzasadnienie podejrzenia popełnienia wprowadzania do obrotu finansowego wartości majątkowych pochodzących z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł przy tych transakcjach jest lakoniczne w porównaniu z opisowymi zawiadomieniami, przesyłanymi w formie papierowej.

Od końca 2005 roku istnieje możliwość dołączania załączników do kart transakcji przesyłanych drogą elektroniczną. Umożliwi to stopniowe zastąpienie papierowych zawiadomień, zawiadomieniami elektronicznymi.

W przypadku zawiadomień przekazanych przez jednostki współpracujące, najwięcej wpłynęło od organów skarbowych i celnych – łącznie 66,73%.

Tabela nr 4 - Podział zawiadomień z jednostek współpracujących wg typów podmiotów

<i>Typy jednostek współpracujących</i>	<i>Liczba zawiadomień</i>	<i>Udział procentowy</i>
<i>Organy skarbowe</i>	229	44%
<i>Organy celne</i>	120	23%
<i>Organy kontroli skarbowej</i>	43	8%
<i>Organy ścigania</i>	36	7%
<i>NBP²⁰</i>	33	6%
<i>ANR</i>	30	6%
<i>Jednostki administracji rządowej</i>	19	4%
<i>Jednostki administracji lokalnej</i>	8	1%
<i>Inne</i>	5	1%
<i>Łącznie</i>	523	100%

¹⁹ W wyniku działań pracowników Departamentu Informacji Finansowej zmniejszono liczbę transakcji błędnie oznaczanych. Obecnie miesięcznie wpływa ok. 2 000 transakcji: transakcje błędnie oznaczane – ok. 17%, transakcje *kolejne* – ok. 24%, transakcje zakwalifikowane do analizy – ok. 59%.

²⁰ Dla ułatwienia prezentowania danych, zawiadomienia z NBP zostały zaprezentowane w grupie jednostek współpracujących, pomimo że zgodnie z *ustawą z dnia 16 listopada 2000 r. o przeciwdziałaniu wprowadzaniu do obrotu finansowego wartości majątkowych pochodzących z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł oraz przeciwdziałaniu praniu pieniędzy*, NBP jest częściowo instytucją obowiązana.

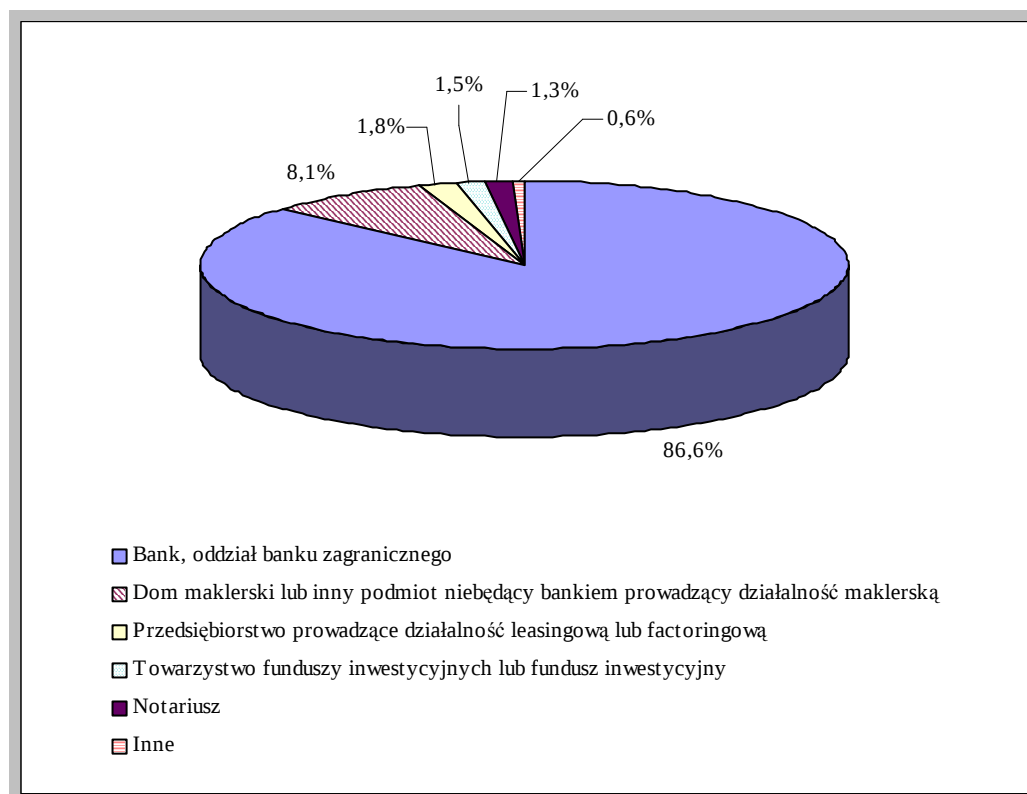
Warto podkreślić przy tym, że zawiadomienia z organów celnych dotyczą głównie eksportu towarów i przywozu dewiz do Polski. Podobnie jak zawiadomienia od Agencji Nieruchomości Rolnych, dotyczące sprzedaży nieruchomości zarówno rezydentom, jak i nierezydentom, nie wskazują z reguły przypadków *prania pieniędzy*, lecz dostarczają użytecznych informacji wykorzystywanych w analizie transakcji finansowych.

2. Transakcje ponadprogowe

Na podstawie art.8 ust.1 oraz 11 *ustawy* instytucje obowiązane mają obowiązek rejestrować, a następnie przekazywać do Generalnego Inspektora Informacji Finansowej, transakcje których równowartość przekracza 15 tys. euro.

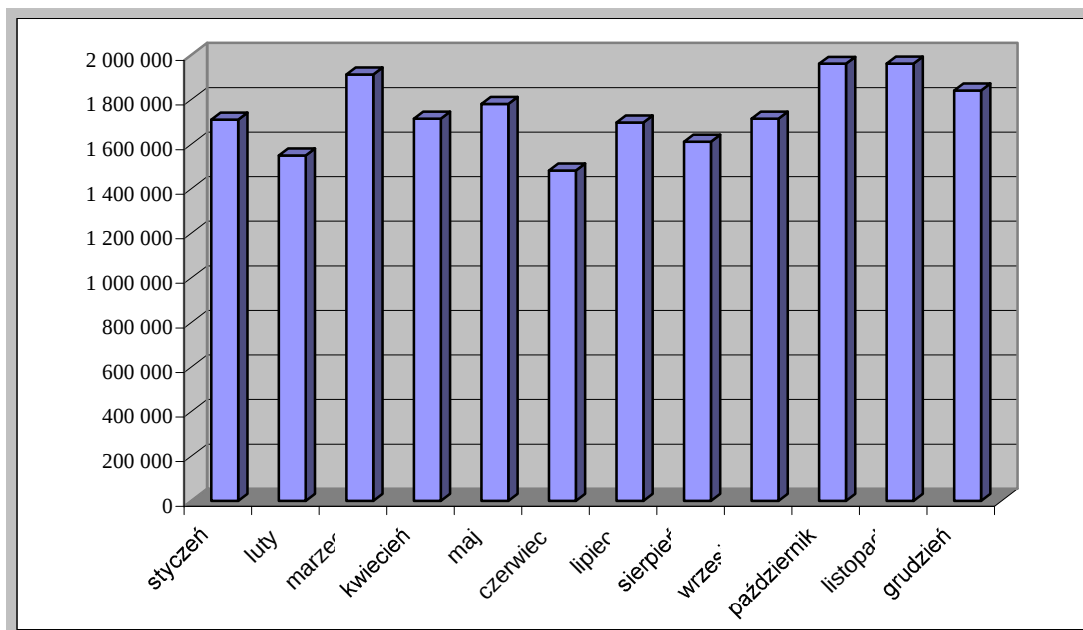
Rok 2005 jest pierwszym pełnym rokiem działania systemu informatycznego przyjmującego dane w formie elektronicznej od instytucji obowiązanych. W tym okresie przyjęto ok. 21 mln rekordów z danymi o transakcjach, z czego ok. 18,1 mln transakcji przysłały banki, a ok. 2,8 mln instytucje obowiązane nie będące bankami. Spośród instytucji obowiązanych nie będących bankami najwięcej transakcji do GIIF przesłały podmioty prowadzące działalność maklerską, a następnie podmioty prowadzące działalność leasingową, towarzystwa funduszy i fundusze inwestycyjne oraz notariusze. Procentowy rozkład liczby transakcji przesłanych przez poszczególne rodzaje instytucji obowiązanych ilustruje Wykres 2.

Wykres 2 Transakcje przesłane przez instytucje obowiązane do GIIF w 2005 roku.

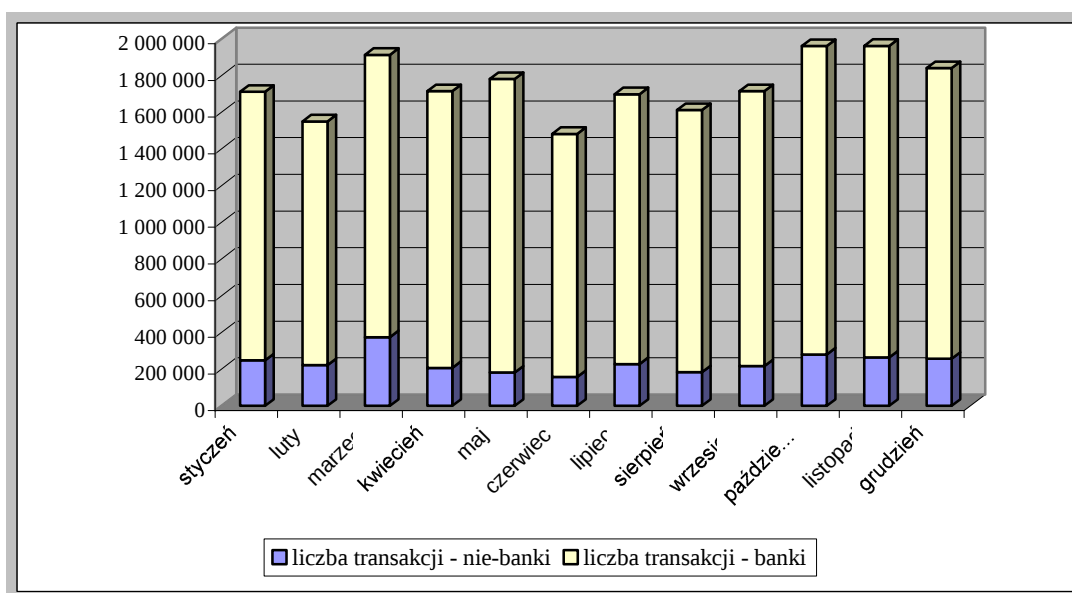

Liczby transakcji przyjętych przez SI*GIIF w kolejnych miesiącach roku 2005 przedstawiają: Wykres 3 (liczba transakcji ogółem) i Wykres 4 (liczba transakcji z podziałem na przesłane przez banki i pozostałe instytucje obowiązane).

Wykres 3 Liczba transakcji przesłanych w formie elektronicznej w 2005 roku.

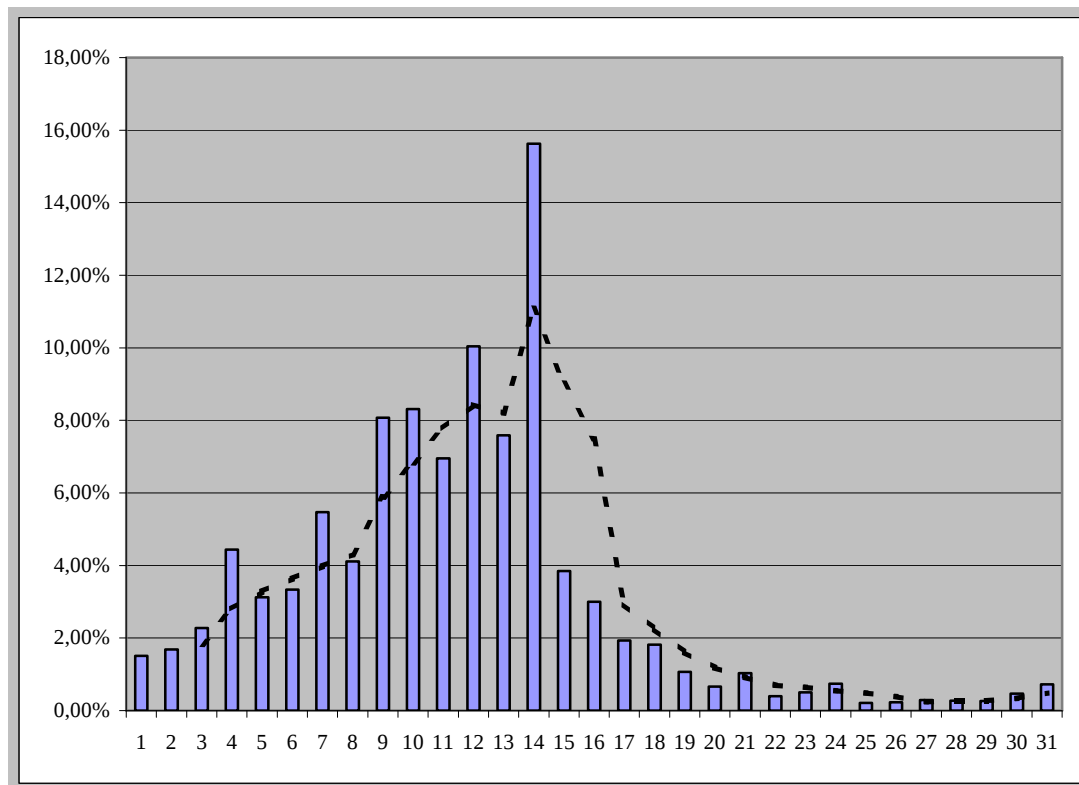
Wykres 4 Liczba transakcji przesłanych w formie elektronicznej w 2005 roku.

Instytucje obowiązane mają obowiązek przesyłania danych o transakcjach ponadprogowych do 14 dnia kolejnego miesiąca po dacie zarejestrowania transakcji. W każdym terminie mogą przysłać dane dotyczące transakcji podejrzanych i korekty do przesłanych transakcji. Ze względu na fakt, że akwizycja danych w SI*GIIF wykazuje maksimum w dniu 14 każdego miesiąca Departament Informacji Finansowej podjął działania zmierzające do zmniejszenia zakresu występowania tego zjawiska (niekorzystnego – potencjalnie zwiększającego ryzyko utrudnień w obsłudze instytucji obowiązanych) poprzez ustalanie z instytucjami

obowiązanymi indywidualnych terminów przesyłania danych. Procentowy rozkład przyjmowanych przez SI*GIIF w poszczególnych dniach miesiąca rekordów transakcji przedstawia poniższy wykres.

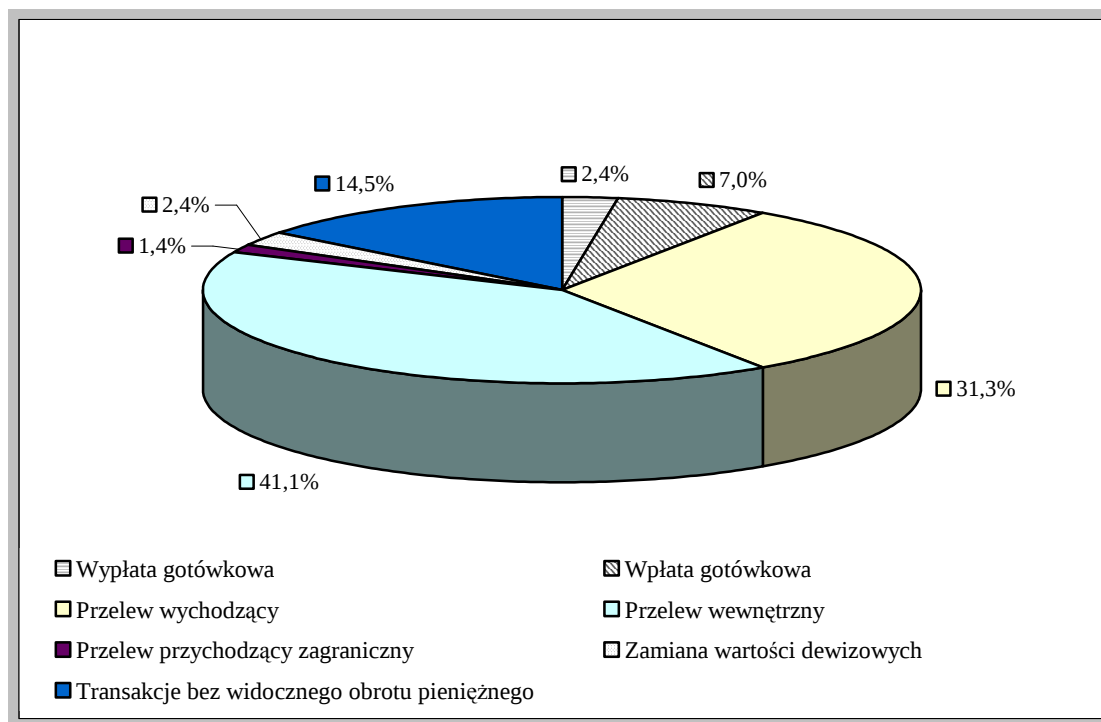
Wykres 5 Liczba przesłanych transakcji w kolejnych dniach poszczególnych miesięcy (linia przerywana przedstawia średnią ruchomą z 3 dni)

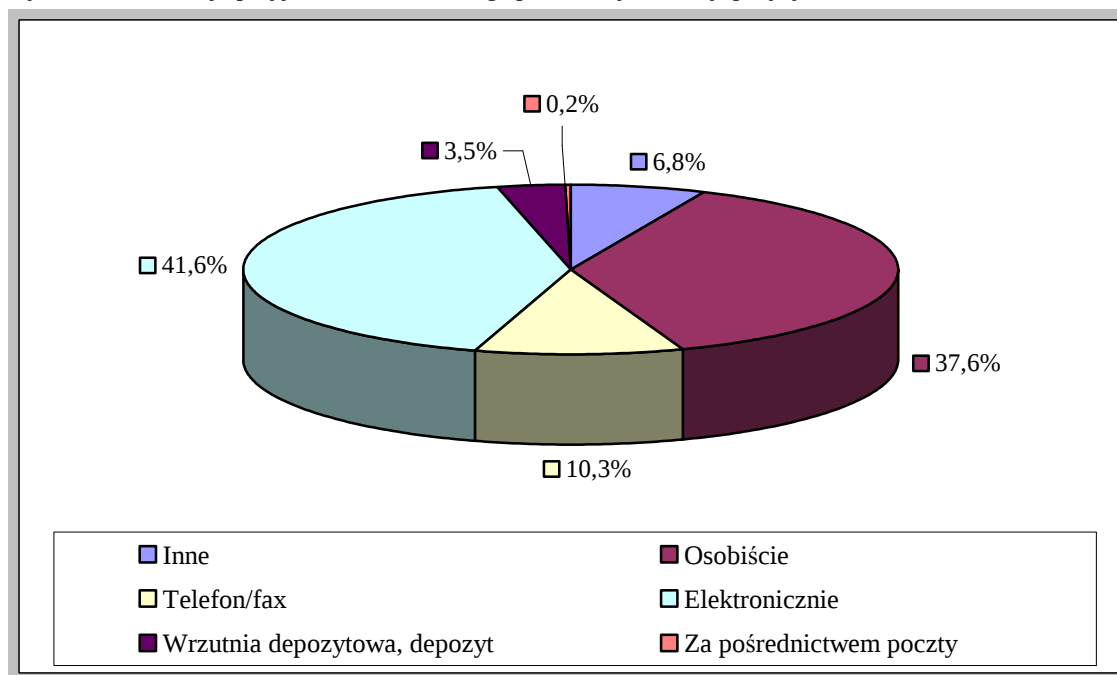
Jednym z rodzajów informacji przesyłanych przez instytucje obowiązane do GIIF wraz z każdym rekordem transakcji była kategoria transakcji i sposób wydania dyspozycji. Poszczególne kategorie transakcji i sposoby wydania dyspozycji zdefiniowano w *rozporządzeniu Ministra Finansów z dnia 21 września 2001 r. w sprawie określenia wzoru rejestru transakcji, sposobu jego prowadzenia oraz trybu dostarczania danych z rejestru Generalnemu Inspektorowi Informacji Finansowej*²¹. Procentowy udział kategorii i sposobów wydawania dyspozycji dla otrzymywanych przez GIIF transakcji przedstawiają odpowiednio: Wykres 6 i Wykres 7. Najliczniejszą kategorię stanowiły transakcje klasyfikowane przez instytucje obowiązane jako *przelewy wewnętrzne* – 41,1%, a następną były *przelewy wychodzące* – 31,3%. Znaczny udział w liczbie transakcji miała też kategoria *transakcja bez widocznego obrotu pieniężnego* – 14,5%. Wpłaty i wypłaty gotówkowe stanowiły razem 9,4%, a zamiany wartości dewizowych i przelewy przychodzące z zagranicy 3,8%. W sposobie wydawania dyspozycji dominowały: kanał elektroniczny – 41,6% oraz osobiste zlecenie – 37,6%.

²¹ Dz.U. z 2001 r. Nr 113, poz. 1210, ze zm.

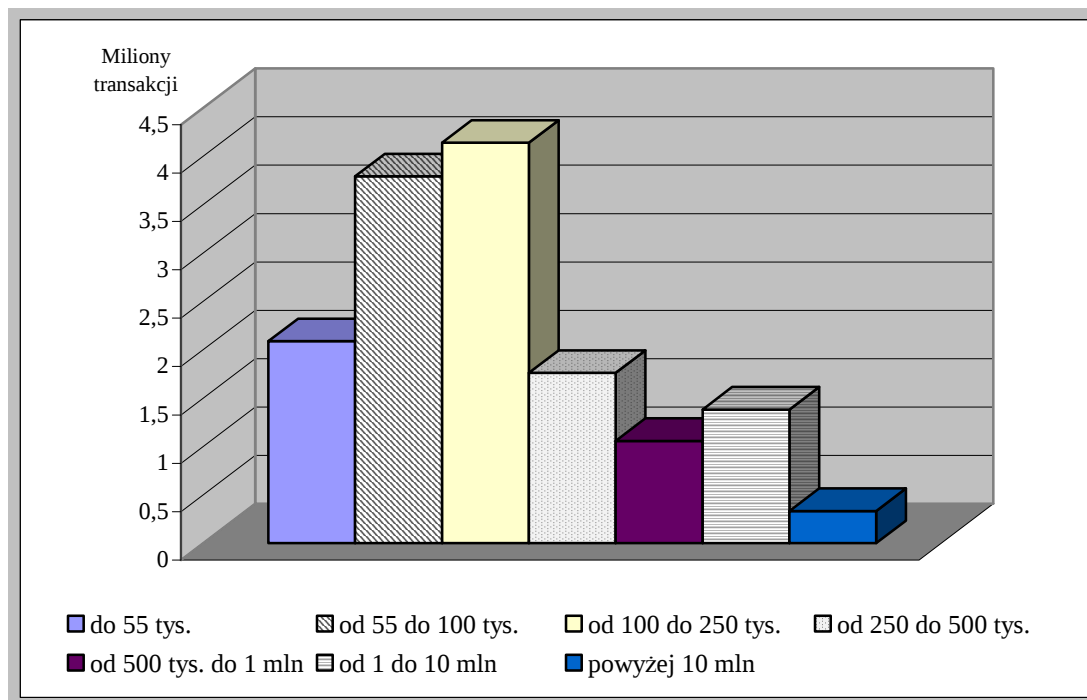
Wykres 6 Transakcje przyjęte w 2005 r. wg ich kategorii

Wykres 7 Transakcje przyjęte w 2005 roku wg sposobu wydania dyspozycji.

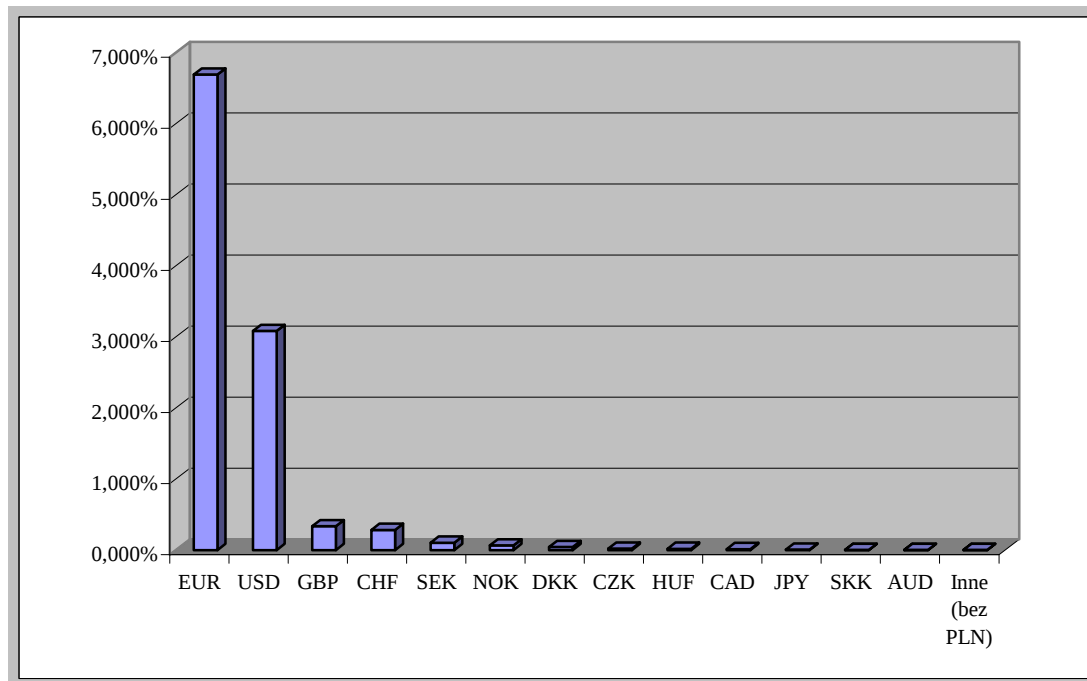

Wykres 8 Transakcje przesłane w 2005 roku w przedziałach kwotowych.

Prawie 90% transakcji przeprowadzanych jest w złotych polskich. Rozkład procentowy pozostałych walut przedstawia poniższy wykres.

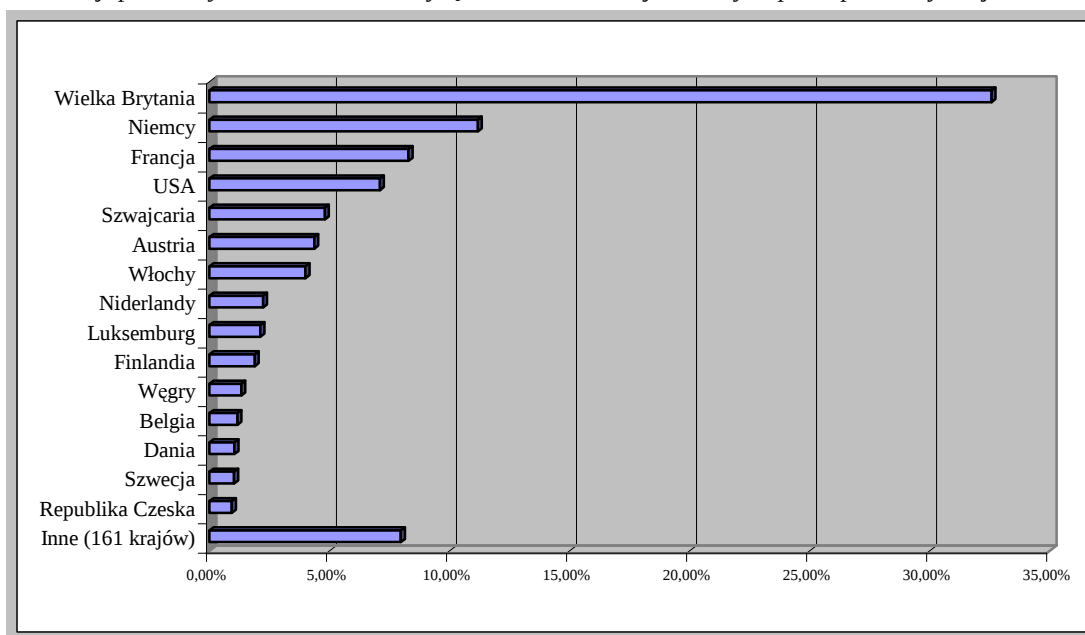
Wykres 9 Udział transakcji dokonanych w walutach obcych wśród wszystkich transakcji przesłanych w 2005 roku (transakcji nie dokonanych w PLN).

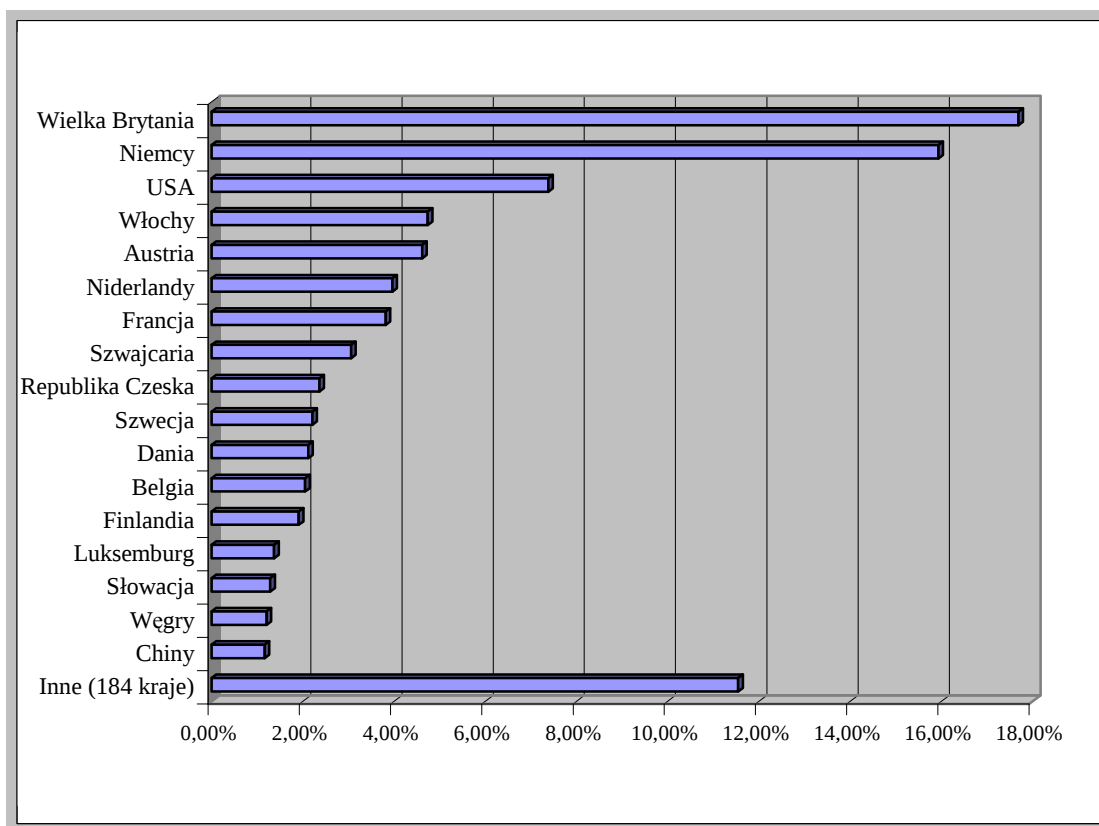
Spośród podmiotów zlecających wykonanie transakcji 94,3% przypadków stanowią podmioty krajowe. Rozkład procentowy wśród zagranicznych podmiotów zlecających wykonanie transakcji przedstawia Wykres 10. Podobnie, jeśli chodzi o beneficjentów transakcji, to 95,7% przypadków, o których informowany jest GIIF,

stanowią podmioty krajowe, zaś rozkład procentowy wśród zagranicznych podmiotów będących beneficjentami transakcji przedstawia Wykres 11.

Wykres 10 pochodzenia podmiotów zagranicznych, które zleciły wykonanie transakcji wśród transakcji przesłanych w 2005 roku z wyłączeniem transakcji zleconych przez podmioty krajowe

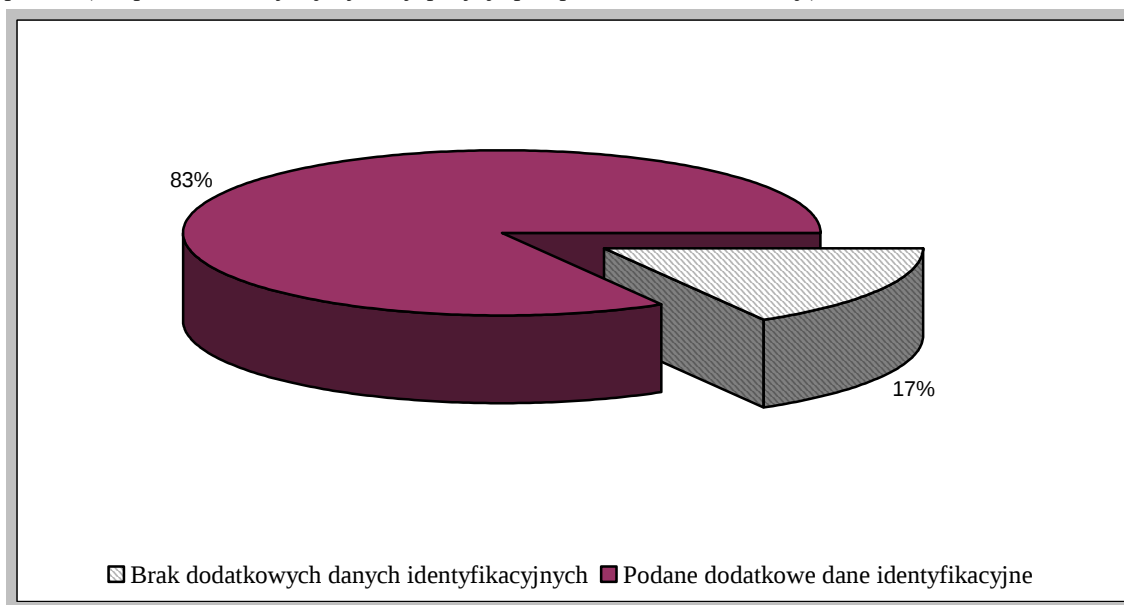
Wykres 11 Kraje pochodzenia podmiotów zagranicznych, które były beneficjentami transakcji wśród transakcji przesłanych w 2005 roku z wyłączeniem transakcji na rzecz podmiotów krajowych

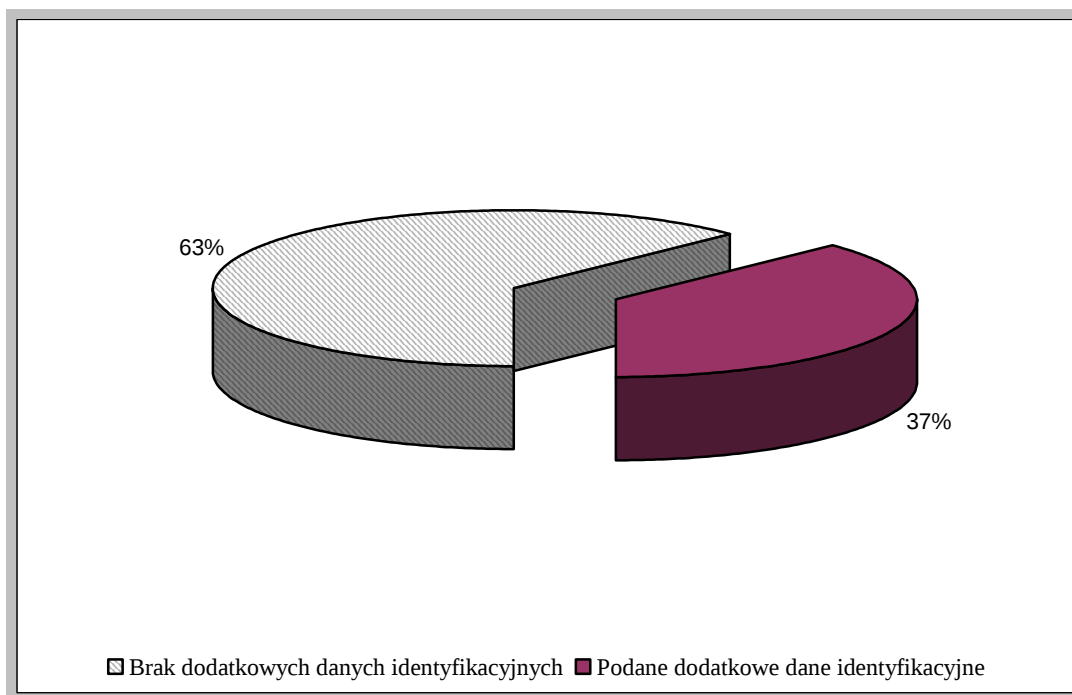
W przesyłanych do GIIF danych o transakcjach ponadprogowych instytucje obowiązane podają dane o podmiotach uczestniczących w transakcjach. Zakres

danych składających się na informacje o podmiocie uszczegółowiono w ww. rozporządzeniu. W zależności od sposobu udziału podmiotu w transakcji zakres ten jest różny. Dla podmiotów zlecających wykonanie transakcji, oprócz nazwy podmiotu przewidziane są pola na inne dane - adresowe, numery identyfikacyjne etc. Obecnie ze względu na uwarunkowania prawne dla podmiotów, w imieniu których wydawana jest dyspozycja oraz beneficjentów transakcji dane dodatkowe nie są zbierane. Dla identyfikacji podmiotu na poziomie analitycznym dodatkowe informacje (szczególnie numery identyfikacyjne, tj. PESEL, NIP, REGON) mają duże znaczenie. Wykres 12 i Wykres 13 przedstawiają procent podmiotów w bazach GIIF, dla których instytucje obowiązane podały oprócz nazwy dodatkowe informacje, odpowiednio dla podmiotów występujących w roli zlecającego wykonanie transakcji, jak i dla wszystkich podmiotów będących stronami w transakcjach przesyłanych do GIIF.

Wykres 12 Wypełnianie przez instytucje obowiązane informacji o stronach transakcji w odpowiednich polach (dla podmiotów wydających dyspozycję przeprowadzenia transakcji).

Wykres 13 Wypełnianie przez instytucje obowiązane informacji o stronach transakcji w odpowiednich polach (dla wszystkich podmiotów biorących udział w transakcjach).

3. Przeciwdziałanie finansowaniu terroryzmu

Na podstawie *ustawy z dnia 27 września 2002 roku o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu wprowadzaniu do obrotu finansowego wartości majątkowych pochodzących z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł*²² wprowadzono rozwiązania prawne umożliwiające realizację międzynarodowych zobowiązań przyjętych przez Polskę w zakresie walki ze źródłami finansowania terroryzmu. Zasadnicze regulacje związane z tą problematyką dotyczyły zdefiniowania, nowelizacją z 27 września 2002 r., na potrzeby ww. ustawy, pojęcia *akt terrorystyczny* oraz wprowadzenia regulacji umożliwiających Generalnemu Inspektorowi Informacji Finansowej dokonywanie blokady rachunków podmiotów, co do których zachodzi podejrzenie, że mają związek z popełnieniem aktu terrorystycznego. Znowelizowano ponadto sformułowania dotyczące wymiany informacji pomiędzy GIIF a jego zagranicznymi odpowiednikami, co umożliwiło aktywną współpracę i faktyczne partnerstwo służb międzynarodowych.

Na podstawie list publikowanych przez Organizację Narodów Zjednoczonych, Unię Europejską oraz Departament Skarbu USA, w 2003 r. powstała baza podmiotów podejrzewanych o finansowanie terroryzmu. Informacje o podmiotach przekazywane są instytucjom obowiązanim, które powinny sprawdzać, czy podmioty wskazane na listach nie są lub nie były ich klientami, czy też stronami prowadzonych za ich pośrednictwem transakcji. W wypadku identyfikacji takiego podmiotu instytucja ma obowiązek bezzwłocznego powiadomienia o tym fakcie GIIF [str. 22 i nast.].

²² Dz.U. Nr 180, poz. 1500.

Lista jest wykorzystana w zautomatyzowanej analizie danych przez Departament Informacji Finansowej. W 2005 roku pozwoliła ona na przekazanie Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego informacji w sprawie podmiotu opracowywanego w związku z podejrzeniem finansowania terroryzmu [str. 32 i nast.].

4. Współpraca z instytucjami obowiązanyymi i jednostkami współpracującymi

4.1. Wyjaśnienia dotyczące stosowania przepisów prawa

W związku z licznymi wątpliwościami dotyczącymi realizacji obowiązków ustawowych, zgłaszanymi przez instytucje obowiązane i jednostki współpracujące, w roku 2005, kontynuując praktykę lat ubiegłych, udzielano pisemnych odpowiedzi na zapytania, jak też wyjaśniano wątpliwości interpretacyjne w ramach spotkań studyjnych organizowanych przez zrzeszenia instytucji finansowych.

W roku 2005 do Generalnego Inspektora Informacji Finansowej wpłynęło przeszło 140 zapytań dotyczących praktycznego stosowania przepisów prawa. Około 20% dotyczyło stosowania przepisów *rozporządzenia*²³ dotyczącego sposobu wypełniania i przekazywania GIIF informacji o transakcjach. Niezależnie od oficjalnej wymiany korespondencji utrzymywano kontakty robocze i część wyjaśnień przekazano drogą telefoniczną. Ponadto odpowiedzi na najczęściej zadawane pytania zostały zamieszczone na stronie internetowej Ministerstwa Finansów w dziale GIIF.

Istotną formą współpracy z największymi instytucjami obowiązanyymi były trzy spotkania studyjne, organizowane przez zrzeszenia instytucji sektora finansowego. Spotkanie z przedstawicielami firm leasingowych, odbyło się 24 lutego 2005 r. w ramach *Związku Przedsiębiorców Leasingowych*, z przedstawicielami sektora bankowego, zorganizowane przez *Związek Banków Polskich* 25 kwietnia 2005 r. i w dniu 23 czerwca 2005 r. zorganizowane przez *Forum Prawa Bankowego*. Powyższe spotkania służyły wyjaśnieniu bieżących problemów, jak również wymianie doświadczeń oraz zgłoszeniu przez instytucje obowiązane wniosków *de lege ferenda*, które będą rozpatrzone w ramach funkcjonującego już zespołu legislacyjnego, przygotowującego nowelizację przepisów prawa w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu.

4.2. Uczestnictwo w pracach grup i zespołach zadaniowych

Przedstawiciele Generalnego Inspektora Informacji Finansowej uczestniczyli w pracach zespołów i grup zadaniowych, mających na celu usprawnienie i koordynację działań poszczególnych służb, jak również wymianę informacji (wiedzy) mającej na celu jak najlepsze realizowanie ustawowych zadań.

²³ *Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 21 września 2001 r. w sprawie określenia wzoru rejestru transakcji, sposobu jego prowadzenia oraz trybu dostarczania danych z rejestru Generalnemu Inspektorowi Informacji Finansowej*

4.2.1 GRUPA ROBOCZA DS. KOORDYNACJI DZIAŁAŃ OPERACYJNO-ROZPOZNAWCZYCH W ZWALCZANIU TERRORYZMU POLITYCZNEGO

Zadaniem Grupy jest ocena zagrożenia RP zamachami terrorystycznymi i podejmowanie działań mających na celu przeciwdziałanie im. Ocena stopnia zagrożenia odbywała się w dwóch sferach – bieżącej i prognozowanej, co pozwalało z pewnym wyprzedzeniem reagować na sygnały z poszczególnych służb, dotyczące zagrożeń. W trakcie spotkań przedstawiciele GIIF omawiali przypadki transakcji, które mogły mieć związek z finansowaniem terroryzmu, a zarazem w toku dalszych działań wspomagali weryfikację sygnałów o ewentualnym zagrożeniu terrorystycznym.

4.2.2 MIĘDZYRESORTOWA GRUPA DS. ZWALCZANIA PRZESTĘPCZOŚCI PALIWOWEJ

Międzyresortowa Grupa ds. Zwalczenia Przestępczości Paliwowej zajmowała się zagadnieniem koordynacji działań różnych służb państwowych, prowadzącej do skutecznego zwalczania przestępczości paliwowej. Omawiano propozycje zmian legislacyjnych w istniejących przepisach na podstawie doświadczeń członków Grupy. Opracowywano założenia dotyczące wymiany informacji pomiędzy służbami, w tym wykorzystanie istniejących w poszczególnych resortach baz danych, które byłyby pomocne w zwalczaniu przestępczości paliwowej.

4.3 Działalność szkoleniowa

W 2005 r. realizowano szkolenia elektroniczne (*e-learning*), przygotowano drugie, poprawione i uzupełnione wydanie książkowego poradnika dla instytucji obowiązanych i jednostek współpracujących *Przeciwdziałanie praniu pieniędzy*, prowadzono szkolenia tradycyjne. W szkoleniach zorganizowanych w Ministerstwie Finansów uczestniczyło łącznie ok. 175 przedstawicieli instytucji obowiązanych i jednostek współpracujących.

Pracownicy jednostki GIIF przeprowadzili także siedem specjalistycznych szkoleń adresowanych do funkcjonariuszy Centralnego Biura Śledczego, Policji i Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego. Szkolenia te obejmowały głównie tematykę prania pieniędzy pochodzących z nielegalnego obrotu paliwami, przeciwdziałanie finansowaniu terroryzmu, najczęściej identyfikowane metody prania pieniędzy oraz praktyczne przykłady analiz zakończonych zawiadomieniem do prokuratury, a następnie wniesieniem aktu oskarżenia lub skazaniem. W szkoleniach tych uczestniczyło łącznie ok. 500 funkcjonariuszy ww. służb.

Ponadto szkolenia prowadzono także w ramach projektu *Phare 2002*:

- 17-19 stycznia br. – przeprowadzono warsztaty poświęcone analizie taktycznej i strategicznej przestępczości związanej z praniem pieniędzy, w których łącznie wzięło udział 42 przedstawicieli Policji, Prokuratury i Departamentu Informacji Finansowej,
- 7-8 i 9-10 lutego – szkolenia dla instytucji kontrolnych, na temat wspólnej strategii kontroli, w których uczestniczyło kolejno 25 i 18 osób z instytucji sprawujących nadzór i kontrolę nad instytucjami obowiązanyymi (NBP, GINB, KPWiG, KNUiFE, KSKOK).

Cechą charakterystyczną prowadzonej w 2005 roku działalności szkoleniowej było przeniesienie punktu ciężkości w zakresie formy prowadzenia szkoleń z tzw. szkoleń tradycyjnych na szkolenia elektroniczne.

4.3.1 E-LEARNING

Dwutygodniowe szkolenia e-learningowe Generalny Inspektor Informacji Finansowej uruchomił 21 marca 2005 r. W kursie mogło jednorazowo uczestniczyć 250 osób (175 pracowników instytucji obowiązanych, 40 pracowników jednostek współpracujących i 20 pozostałych zainteresowanych) – bez konieczności ponoszenia kosztów związanych z uczestnictwem w szkoleniu tradycyjnym, m. in. kosztów delegacji i dojazdu pracownika.

Scenariusz kursu oparto o treść merytoryczną, przygotowaną przez pracowników Departamentu Informacji Finansowej, składającą się z 9 lekcji:

- Podstawowe zagadnienia związane z przeciwdziałaniem praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu (część poprzedzona Wprowadzeniem).
- Podmioty uczestniczące w przeciwdziałaniu prania pieniędzy.
- Zadania instytucji obowiązanych.
- Typowanie transakcji podejrzanych.
- Program „Poznaj swego klienta” w podmiotach objętych ustawą.
- Procedura wewnętrzna w instytucji obowiązanej.
- Przekazywanie informacji do GIIF.
- Kontrola przestrzegania przepisów ustawy.
- Odpowiedzialność karna za naruszenie przepisów.

Kurs skonstruowano zgodnie z zasadami metodyki i dydaktyki, koncentrując się głównie na podejściu do rozwiązywania problemów dla wybranego obszaru i metodach realizacji zadań. Zawierał on również elementy interaktywne. Szkolenie kończył test, którego zaliczenie w trybie *on line* było podstawą do uzyskania zaświadczenia o ukończeniu kursu.

W 2005 roku w kursie uczestniczyły **3 442 osoby**, test końcowy zaliczyły 3 032 osoby. W kursie e-learningowym uczestniczyło 2913 przedstawicieli instytucji obowiązanych, z czego zaświadczenia o ukończeniu kursu otrzymało 2659 osób; 114 pracowników jednostek współpracujących, z czego zaświadczenia o ukończeniu kursu otrzymało 109 pracowników. Spośród uczestników z grupy pozostałych podmiotów, w szkoleniu udział wzięło 415 osób, a 264 osoby otrzymały zaświadczenia o ukończeniu kursu.

4.3.2. PORADNIK DLA INSTYTUCJI OBOWIĄZANYCH I JEDNOSTEK WSPÓŁPRACUJĄCYCH

Zgodnie z oczekiwaniami zgłaszanymi przez instytucje obowiązane oraz jednostki współpracujące, w 2005 r. wydana została kolejna edycja publikacji *Przeciwdziałanie praniu pieniędzy – Poradnik dla instytucji obowiązanych i jednostek współpracujących*.

Przygotowanie i opracowanie *Poradnika* zrealizowano na podstawie doświadczeń i wiedzy zdobytych przez pracowników Departamentu Informacji Finansowej w przedmiocie przeciwdziałania *praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu*. W publikacji tej zamieszczono wiele nowych, zmienionych lub

poprawionych (w odniesieniu do poprzedniej edycji) informacji dotyczących obowiązków instytucji obowiązanych i jednostek współpracujących. *Poradnik* zawiera m.in. zaktualizowany opis uprawnień przysługujących Generalnemu Inspektorowi w trakcie przeprowadzania kontroli w instytucjach obowiązanych, a także charakterystykę zasad organizowania w instytucjach obowiązanych szkoleń z zakresu stosowania przepisów ustawy. *Poradnik* zawiera informację o zasadach odpowiedzialności karnej wynikającej z niedopełnienia obowiązków ustawowych, charakteryzuje międzynarodowe aspekty zwalczania procederu prania pieniędzy i finansowania terroryzmu oraz opisuje tryb przekazywania do Generalnego Inspektora informacji o transakcjach.

Na szczególną uwagę zasługuje materiał dotyczący analizy transakcji podejrzanych, stanowiący najważniejszą i najobszerniejszą część *Poradnika*. W części tej omówiono metody prania pieniędzy, przedstawiono typologię oraz przykładowe modele i schematy występujące przy transakcjach podejrzanych o pranie pieniędzy. W części tej znalazł się także odrębny podrozdział dotyczący sposobów prania pieniędzy przez podmioty zajmujące się nielegalnym obrotem paliwami.

Poradnik przygotowano w liczbie 2 500 egzemplarzy i obecnie jest on bezpłatnie dystrybuowany wśród instytucji obowiązanych i jednostek współpracujących. W pierwszej kolejności książkę otrzymali przedstawiciele sektora bankowego.

Podkreślić należy fakt, że z uwagi na niewielki nakład *Poradnika* planowane jest zamieszczenie jego wersji elektronicznej na stronie internetowej Generalnego Inspektora Informacji Finansowej dostępnej wyłącznie dla instytucji obowiązanych i jednostek współpracujących zgłoszonych i zarejestrowanych w systemie elektronicznym Generalnego Inspektora Informacji Finansowej (SI*GIIF).

5. Działalność kontrolna

5.1 Kontrole przeprowadzone przez GIIF

W 2005 r. z zaplanowanych – na podstawie informacji przekazanych przez Wydziały Analiz i Wydział Zarządzania Danymi Departamentu – 27 kontroli przeprowadzono 25, w tym:

- Poczta Polska – 1,
- podmioty prowadzące działalność w zakresie gier losowych, zakłady wzajemne i gier na automatach – 4,
- factoring – 1,
- banki – 10,
- domy maklerskie – 2,
- zakłady ubezpieczeń – 2,
- SKOK – 1,
- notariusze – 2,
- leasing – 1,
- towarzystwo funduszy inwestycyjnych – 1.

W jednym przypadku odstąpiono od przeprowadzenia kontroli na podstawie art. 80 *ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej*²⁴, w związku z kontrolą podmiotu przez urząd kontroli skarbowej.

Do najistotniejszych ujawnionych nieprawidłowości należały:

- formalne: brak przygotowania instytucji obowiązanych do realizacji obowiązków ustawowych poprzez niedostosowanie do przepisów *ustawy* wewnętrznej procedury, o której mowa w art.28 *ustawy* oraz brak osoby odpowiedzialnej za realizację obowiązków określonych w *ustawie* (stwierdzone w 84% kontrolowanych instytucji);
- merytoryczne: niski poziom realizacji przepisów *ustawy*, głównie w przedmiocie wykonywania obowiązku rejestracji transakcji, identyfikacji podmiotów uczestniczących w transakcji, typowania transakcji i zawiadamiania o nich oraz przechowywania rejestru transakcji wraz z dokumentami dotyczącymi zarejestrowanych transakcji, a także nieprawidłowości w prowadzeniu rejestrów transakcji i przekazywaniu informacji z tych rejestrów do GIIF (stwierdzone we wszystkich kontrolowanych instytucjach).

Ustalenia z kontroli przeprowadzanej przez kontrolerów GIIF przekazywano, zgodnie z art.27 *ustawy*, instytucjom nadzorującym do dalszego wykorzystania. W 2005r. przekazano 22 pisemne informacje o wynikach kontroli przeprowadzonych w 2004 r i 2005 r.

5.2 Kontrole przeprowadzone przez instytucje nadzorujące

Na podstawie art. 21 *ustawy* instytucje nadzorujące przekazują Generalnemu Inspektorowi Informacji Finansowej wyniki kontroli przestrzegania ww. *ustawy*, przeprowadzonych w podlegających ich nadzorowi instytucjach obowiązanych. W roku 2005 do GIIF wpłynęły informacje o kontrolach przeprowadzonych przez:

- Narodowy Bank Polski – 1071 kontroli w kantorach,
- Generalnego Inspektora Nadzoru Bankowego – 20 kontroli w bankach,
- Krajową Spółdzielczą Kasę Oszczędnościowo-Kredytową – 23 kontrole w SKOK,
- Komisję Papierów Wartościowych i Giełd – 9 kontroli w biurach maklerskich,
- Komisję Nadzoru Ubezpieczeń i Funduszy Emerytalnych – 11 kontroli w zakładach ubezpieczeń,
- Departament Gier Losowych i Zakładów Wzajemnych w Ministerstwie Finansów – 1 kontrolę w salonie gier,
- Prezesów Sądów Okręgowych – 16 kontroli w Kancelariach Notarialnych.

Wyniki kontroli potwierdzały istnienie nieprawidłowości podobnych do ustalonych przez kontrolerów GIIF. W stosunku do poprzednich lat poziom wiedzy pracowników instytucji obowiązanych na temat obowiązków ustawowych uległ poprawie.

²⁴ Dz.U. Nr 173, poz. 1807

6. Współpraca międzynarodowa

Rozszerzono współpracę z jednostkami wywiadu finansowego innych krajów oraz organizacjami międzynarodowymi zajmującymi się problematyką zwalczania *prania pieniędzy i finansowania terroryzmu*. Dzięki włączeniu się w prace licznych komitetów i grup roboczych w ramach Komisji Europejskiej, Rady Europy czy Grupy Egmont, Generalny Inspektor Informacji Finansowej miał możliwość wpływania na sposób i przebieg wymiany informacji pomiędzy jednostkami analityki finansowej.

6.1 Współpraca dwustronna

6.1.1. WYMIANA INFORMACJI Z ZAGRANICZNYMI JEDNOSTKAMI ANALITYKI FINANSOWEJ

Od momentu przystąpienia Polski do Unii Europejskiej wymiana informacji z zagranicznymi jednostkami analityki finansowej odbywa się nie tylko na podstawie dwustronnych porozumień o współpracy, ale również *decyzji Rady nr 2000/642/JHA z dnia 17 października 2000 r. w sprawie zasad współpracy pomiędzy jednostkami analityki finansowej państw członkowskich w odniesieniu do wymiany informacji*²⁵. Jest ona dla Generalnego Inspektora formalną podstawą współpracy z 9 państwami, z którymi Polska nie zawarła osobnych porozumień – Austrią, Danią, Francją, Grecją, Holandią, Luksemburgiem, Malcią, Szwecją i Węgrami oraz z terytorium zależnym – Gibraltarem.

W roku 2005 Generalny Inspektor wystosował do zagranicznych jednostek analityki finansowej zapytania w 155 sprawach dotyczących 284 krajowych i zagranicznych podmiotów podejrzewanych o pranie pieniędzy lub finansowanie terroryzmu. Zagraniczne jednostki zwróciły się do Generalnego Inspektora z 59 zapytaniami dotyczącymi 164 podmiotów krajowych i zagranicznych podejrzewanych o próby legalizacji dochodów pochodzących z przestępstw. Najbardziej ożywiona wymiana informacji odbywała się z jednostką amerykańską – w 2005 r. GIIF skierował do FinCEN 31 wniosków. Wiele spraw prowadzonych przez Wydziały Analiz Departamentu Informacji Finansowej miało również związku z podmiotami w Niemczech (21 wysłanych wniosków), Rosji (17 wniosków), Wielkiej Brytanii (17 zapytań) i na Ukrainie (12 wniosków).

W 2005 roku najbardziej aktywną jednostką zagraniczną była jednostka belgijska, która skierowała do GIIF 15 zapytań. Pozostałe FIU przysyłały średnio 2-3 zapytania.

6.1.2. POROZUMIENIA O WSPÓŁPRACY

W roku 2005 Generalny Inspektor zawarł porozumienia o współpracy w wymianie informacji o zwalczaniu procederu prania pieniędzy i finansowania terroryzmu z jednostkami analityki finansowej Guernsey, Chile, Chorwacji, Indonezji, Macedonii i Szwajcarii, dzięki czemu liczba zawartych porozumień wzrosła do 33.

²⁵ Council Decision of 17 October 2000 concerning arrangements for cooperation between financial intelligence units of the Member States in respect of exchanging information – 2000/642/JHA

Ponadto rozpoczęto negocjacje z kolejnymi państwami – Kanadą, Argentyną, Turcją, Serbią i Czarnogórą, Białorusią, Chinami oraz Tajwanem..

6.1.3 WSPÓŁPRACA Z UNIĄ EUROPEJSKĄ

Najważniejszym elementem uczestnictwa w pracach Grupy Roboczej ds. Usług Finansowych oraz Komitetu Kontaktowego ds. Prania Pieniędzy, które spotykały się w roku 2005 kilkakrotnie, było prowadzenie prac nad *III dyrektywą przeciw praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu*²⁶, zmieniającą dyrektywy 91/308/EEC i 2001/97/EC. Dyrektywa weszła w życie 15 grudnia 2005 r., co nałożyło na państwa członkowskie UE obowiązek jej implementacji do 15 grudnia 2007 r.

Zaproponowane przez Komisję sformułowania *III dyrektywy* w znacznym stopniu obejmują istniejące już standardy międzynarodowe, w szczególności 40 Zaleceń Grupy Zadaniowej ds. Przeciwdziałania Praniu Pieniędzy – Financial Action Task Force (FATF) – dotyczących prania pieniędzy oraz 9 Specjalnych Zaleceń FATF – dotyczących finansowania terroryzmu. Rozszerzono listę podmiotów obowiązanych do zwalczania przestępstw prania pieniędzy i finansowania terroryzmu.

Rozpoczęła się tzw. *procedura komitologii*, polegająca na zasięgnięciu opinii eksperckich komitetów doradczych. Jej celem jest dookreślenie i uszczegółowienie zapisów generalnych Dyrektywy. Przedstawiciele GIIF są bezpośrednio zaangażowani we wspomniany proces. Jego zakończenie przewidziane jest na połowę czerwca 2006 roku.

W ramach Unii Europejskiej podjęto także prace nad projektem *rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie informacji o zlecniodawcach, które towarzyszą przekazom pieniężnym*. Projekt tego rozporządzenia jest realizacją deklaracji państw członkowskich UE, które zobowiązały się wdrożyć standardy FATF. Ma to na celu ograniczenie dostępu terrorystów do środków finansowych i innych zasobów ekonomicznych. Jedną z propozycji zawartych w *Planie działania UE na rzecz zwalczania terroryzmu* jest ścisła współpraca z FATF oraz dostosowanie ram prawnych UE do 9 Specjalnych Zaleceń FATF. Projekt rozporządzenia ma na celu jednolitą transpozycję VII *Specjalnego Zalecenia* (o przekazach pieniężnych) do prawa wspólnotowego. W szczególności ma ono zapobiec dyskryminacji pomiędzy płatnościami w danym państwie członkowskim, a płatnościami transgranicznymi pomiędzy państwami członkowskimi. GIIF opracował projekt stanowiska Rządu RP.

Unia Europejska podjęła również pracę nad dokumentem pozalegisłacyjnym *Commission Communication to the Council, the European Parliament and the European Economic and Social Committee: The Prevention of and Fight Against Terrorist Financing through Enhanced National Level Coordination And Greater Transparency of the Non-Profit Sector* (COM(2005) 620). Stanowi on odpowiedź na potrzeby wskazane w deklaracjach w sprawie zwalczania terroryzmu przyjętych 13 lipca 2005 r. oraz 25 marca 2004 r., po atakach w Londynie i Madrycie. Podkreślają one na znaczenie, jakie odgrywa właściwa współpraca pomiędzy sektorem prywatnym, wyznaczonymi organami państwowymi oraz jednostkami

²⁶ 3rd Anti-Money Laundering and Counter Financing of Terrorism Directive (Directive 2005/60/EC)

analitiky finansowej. Omawiany dokument analizuje te kwestie, jak również wskazuje na potrzebę stworzenia minimalnych standardów zabezpieczenia gromadzonych i analizowanych informacji.

6.1.4 REALIZACJA PROGRAMÓW PHARE ORAZ UMOWY O POMOCY ZAWARTEJ ZE STANAMI ZJEDNOCZONYMI

Phare 2002

W dniu 5 marca 2005 r. zakończono realizację umowy bliźniaczej w ramach projektu *Phare 2002 nr PL 2002/000-580.02.05 Jednostka Analitiky Finansowej*. Zorganizowane zostały trzy spotkania szkoleniowe dla pracowników Policji i Prokuratury oraz organów nadzorujących instytucje obowiązane. Omawiano na nich realizację wspólnej strategii kontroli instytucji obowiązanych oraz wymieniano dotychczasowe doświadczenia. W wyniku warsztatów przeszkolono 85 pracowników policji prokuratury, NBP, GINB, KPWiG, KNUiFE, KSKOK.

Raport końcowy z realizacji umowy bliźniaczej, przekazany do Urzędu Komitetu Integracji Europejskiej, został zaakceptowany 2 października 2005 r. W ramach realizacji części inwestycyjnej projektu, w 2005 r., zakupiono na potrzeby beneficjentów projektu: serwery, usługę rozbudowę macierzy, stacje robocze, system do video-konferencji, oprogramowanie analityczne. Powyższe urządzenia są wykorzystywane do utworzenia systemu wymiany informacji pomiędzy Generalnym Inspektorem Informacji Finansowej i Powszechnymi Jednostkami Prokuratury.

W listopadzie 2005 r. przekazano do Urzędu Komitetu Integracji Europejskiej raport końcowy z wykonania polskiego współfinansowania projektu *Jednostka Analitiky Finansowej*.

Program AGIS

Generalny Inspektor Informacji Finansowej był w 2005 r. beneficjentem projektu Komisji Europejskiej JAI/2004/AGIS/017. Głównym koordynatorem powyższego projektu była portugalska jednostka analityki finansowej odpowiadająca za organizację poszczególnych działań oraz wszelkie kwestie finansowe.

Projekt przewidywał organizację wizyt studyjnych w jednostkach analityki finansowej Portugalii, Irlandii, Szwecji, Polski i Węgier, w których miało uczestniczyć po dwóch przedstawicieli z każdej jednostki. Celem wizyt było zapoznanie się z modelami zwalczania prania pieniędzy i finansowania terroryzmu, stosowanymi przez poszczególne państwa, a także wymiana informacji i doświadczeń.

W ramach programu AGIS, ośmiu przedstawicieli Departamentu Informacji Finansowej wzięło udział w wizytach studyjnych w czterech unijnych jednostkach analityki finansowej. Dzięki udziałowi w warsztatach zorganizowanych podczas spotkań, uczestnicy zapoznali się z innymi systemami przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowania terroryzmu. Jednocześnie, w ramach projektu, we wrześniu 2005 r. Generalny Inspektor Informacji Finansowej gościł przedstawicieli FIU Portugalii, Irlandii, Szwecji i Węgier, prezentując im polskie rozwiązania w dziedzinie zwalczania wspomnianych przestępstw.

Umowa o pomocy ze Stanami Zjednoczonymi

W 2005 r. kontynuowano realizację założeń *porozumienia z 13 listopada 2002 r. zawartego między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Stanów Zjednoczonych w sprawie finansowania działań w celu zapobiegania i zwalczania przestępczości w Polsce*.

W marcu 2005 r. przedstawiciele Departamentu Skarbu USA uroczyście przekazali Generalnemu Inspektorowi Informacji Finansowej darowiznę w postaci oprogramowania analitycznego *Visual Analytics*. Darowizna obejmowała 26 licencji oprogramowania będącego głównym narzędziem analiz prowadzonych na potrzeby Generalnego Inspektora Informacji Finansowej.

W ramach realizacji założeń szkoleniowych przewidzianych w projekcie amerykańskiej pomocy dla polskiej jednostki analityki finansowej zorganizowano wizytę szkoleniową dla pracowników Departamentu Informacji Finansowej, która odbyła się w listopadzie 2005 r. w amerykańskiej jednostce *FinCEN (Financial Crimes Enforcement Network)*. W grudniu 2005 r. zorganizowano szkolenie, prowadzone przez ekspertów amerykańskich, przeznaczone dla 19 przedstawicieli polskiej Prokuratury.

6.2 Współpraca wielostronna

6.2.1. MONEYVAL – SPECJALNY KOMITET RADY EUROPY

W 2005 r. przedstawiciel Generalnego Inspektora Informacji Finansowej uczestniczył w spotkaniach Komitetu MONEYVAL, będącego regionalną organizacją posiadającą status obserwatora w FATF (tzw. *FSRB – FATF-style Regional Body*), oceniającą funkcjonalność systemów przeciwdziałania praniu pieniędzy oraz finansowania terroryzmu w 27 państwach Europy Środkowej i Wschodniej. Zespół MONEYVAL jest organizacją, która ocenia kraje członkowskie według zasad wypracowanych przez FATF (Zalecenia 40+9) oraz odpowiednich dyrektyw Unii Europejskiej, Konwencji Rady Europy i ONZ odnoszących się do kwestii związanych ze zwalczaniem procederu prania pieniędzy oraz finansowania terroryzmu. W skład Komitetu wchodzi - oprócz delegacji państw członkowskich - także przedstawiciele FATF, Grupy Egmont, Komisji Europejskiej, Banku Światowego, Międzynarodowego Funduszu Walutowego, Organizacji Narodów Zjednoczonych oraz Interpolu.

Podczas XVI posiedzenia Komitetu MONEYVAL w styczniu 2005 r., przedstawiciele polskiej delegacji zaprezentowali *Raport Postępu w Polsce w zakresie zwalczania procederu prania pieniędzy oraz finansowania terroryzmu*. Obejmował on okres od grudnia 2003 r. do grudnia 2004 r. i prezentował zmiany legislacyjne, instytucjonalno-organizacyjne oraz efekty działalności systemu zwalczania prania pieniędzy oraz finansowania terroryzmu w Polsce, opierającego się na działalności GIIF, Prokuratury oraz jednostek współpracujących i obowiązanych. Efektywność polskiego systemu walki z praniem pieniędzy dodatkowo obrazowały zaprezentowane zestawienia danych statystycznych dotyczące zagadnień takich jak: wyroki skazujące za pranie pieniędzy, wartość

przejętego lub skonfiskowanego mienia oraz zagadnienia związane z wymianą informacji z zagranicą.

Ustalono datę kolejnej ewaluacji polskiego systemu przeciwdziałania praniu pieniędzy oraz finansowania terroryzmu w ramach III Rundy Ewaluacyjnej. Ma się ona odbyć w pierwszej połowie 2006 r. i będzie opierać się na nowej metodyce przygotowanej przez FATF, Bank Światowy oraz Międzynarodowy Fundusz Walutowy.

6.2.2. GRUPA EGMONT

Przedstawiciele GIIF wzięli udział w trzech spotkaniach grup roboczych (grupa prawna, informatyczna i poszukiwawcza) oraz w 13. spotkaniu plenarnym Grupy Egmont. Przedstawiciel GIIF został wybrany na stanowisko wiceprzewodniczącego w roboczej grupie informatycznej. GIIF w dalszym ciągu uczestniczył w procesie ewaluacyjnym dotyczącym Białorusi oraz Syrii. W ramach spotkań grup roboczych, w których brali udział przedstawiciele GIIF przygotowano m.in. odpowiedzi na specjalny kwestionariusz dotyczący współpracy pomiędzy jednostkami analityki finansowej w zakresie możliwości i potrzeb szkoleniowych jednostki.

Odbyło się również pierwsze spotkanie tzw. Podkomitetu Przejściowego, którego zadaniem jest przygotowanie propozycji na spotkanie szefów jednostek analityki finansowej, dotyczących przekształcenia Grupy Egmont w formalną organizację międzynarodową. Przedstawiciel GIIF uczestniczy w pracach grupy zajmującej się kwestią finansowania powstającej organizacji. Ponadto strona polska podtrzymuje gotowość goszczenia na swoim terytorium siedziby Sekretariatu przyszłej organizacji międzynarodowej (w połowie stycznia 2006 r. Polska zgłosiła oficjalnie swoją kandydaturę).

6.2.3. GRUPA SPECJALNA DS. PRZECIWDZIAŁANIA PRANIU PIENIĘDZY (FATF)

GIIF ponownie przedstawił na forum Unii Europejskiej stanowisko, że Polska opowiada się za rozszerzeniem FATF o nowo przyjętych członków Unii Europejskiej. W efekcie podjętych działań, w trakcie spotkania plenarnego FATF w Singapurze, podjęto decyzję o możliwości ewentualnego przyjęcia trzech nowych państw (podczas wcześniejszych spotkań Grupy FATF przeważało stanowisko zakładające blokadę rozszerzenia), ze wskazaniem jednak, że możliwe jest przyjęcie tylko jednego kraju będącego państwem członkowskim Unii Europejskiej. GIIF podejmuje dalsze działania w celu przyjęcia Polski do Grupy FATF.

6.2.4 GRUPA ZADANIOWA DS. ZWALCZANIA PRZESTĘPCZOŚCI ZORGANIZOWANEJ W REGIONIE MORZA BAŁTYCKIEGO – BALTCOM

W listopadzie 2005 r. w Helsinkach, przedstawiciel GIIF wziął udział w posiedzeniu grupy ekspertów Komitetu Operacyjnego ds. Przeciwdziałania Praniu Pieniędzy, funkcjonującego w ramach Komitetu Operacyjnego Grupy Zadaniowej ds. Przestępczości Zorganizowanej w regionie Morza Bałtyckiego (BALTCOM). W spotkaniu uczestniczyli także przedstawiciele jednostek analityki finansowej Danii, Estonii, Niemiec, Łotwy, Norwegii, Szwecji, Finlandii, a także przedstawiciele Europolu. Grupa uznała, że najistotniejszym założeniem jest

zapewnienie dobrej współpracy na szczeblu krajowym pomiędzy różnymi organami powołanymi do zwalczania terroryzmu i finansowania terroryzmu.

6.3 Bezpieczna sieć wymiany informacji w UE

W 2005 roku nadal prowadzono prace związane z poprawą funkcjonowania europejskiej sieci wymiany informacji FIU.NET. GIIF jest obecnie podłączony do FIU.NET II (razem z nowymi członkami UE) i bierze udział w fazie testowania sprzętu, który został zakupiony przez Komisję Europejską, specjalnie na potrzebę realizowania w/w zadania. Obecnie trwają prace nad objęciem siecią wszystkich państw UE oraz nad zapewnieniem właściwego sposobu finansowania projektu.

CZĘŚĆ II DZIAŁANIA ORGANIZACYJNO-PRAWNE

1. Działalność legislacyjna

1.1 Konwencja

Przedstawiciel Generalnego Inspektora Informacji Finansowej brał udział w pracach związanych z opracowywaniem projektu *Konwencji o praniu, ujawnianiu, zajmowaniu i konfiskacie dochodów pochodzących z przestępstwa oraz o finansowaniu terroryzmu* oraz w przygotowaniu dokumentów niezbędnych do podpisania tego aktu przez Rzeczpospolitą Polskę. Udział dotyczył prac w Komitetach Prawnych Rady Europy w Strasbourgu tj.: PC-RM oraz CD-PC. Konwencja ta została podpisana przez Rzeczpospolitą Polskę w dniu 16.05.2005r. podczas szczytu państw i szefów Rady Europy w Warszawie.

Konwencja reguluje problematykę z zakresu zwalczania zjawiska prania pieniędzy oraz pozbawiania przestępców przychodów z prowadzonego przez nich procederu. Postanowienia Konwencji pozwalają również na efektywne zwalczanie finansowania terroryzmu. Z ważniejszych postanowień Konwencji wymienić należy wprowadzenie: jednolitych definicji *Jednostki Analityki Finansowej*, „zamrażania” *wartości majątkowych*, *finansowania terroryzmu*; odpowiedniego stosowania Konwencji do zwalczania finansowania terroryzmu; przepisów dotyczących pozbawiania sprawców przestępstw korzyści majątkowych; kwestii uzyskiwania informacji bankowych; nakazu penalizacji niektórych zachowań: *odpowiedzialność za pranie pieniędzy w przypadku nieumyślności działania sprawcy*; zasady że wcześniejsze skazanie za przestępstwo pierwotne nie będzie warunkiem koniecznym skazania za przestępstwo prania; zasady braku konieczności ustalenia przestępstwa pierwotnego; odpowiedzialności osób prawnych. Ponadto, w konwencji zawarto przepisy dotyczące Finansowych Jednostek Informacyjnych (JAF): obowiązek ustanowienia krajowego FIU, przyjęcia środków dla zapobiegania praniu pieniędzy w zakresie obowiązku raportowania, śledzenia, prowadzenia rejestrów

transakcji, identyfikacji klienta i transakcji, wstrzymywanie operacji bankowych przez FIU, współpraca między FIU.

1.2 Nowelizacja rozporządzenia legitymacyjnego

W roku 2005 znowelizowane zostało *rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 9 lipca 2001 r. w sprawie określenia wzoru, zasad wydawania i wymiany legitymacji służbowej pracowników jednostki organizacyjnej podległej Generalnemu Inspektorowi Informacji Finansowej*. Rozporządzenie weszło w życie 1 stycznia 2006 r.²⁷

1.3 Pośrednia nowelizacja ustawy

Przedstawiciel GIIF współuczestniczył również w tworzeniu *ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi*²⁸. Akt ten wprowadził zmiany do *ustawy z dnia 16 listopada 2000 r.*, polegające m.in. na rozszerzeniu katalogu instytucji obowiązanych o nowe podmioty. Zmienione zostało także brzmienie definicji transakcji. Konieczność wprowadzenia zmian wynikała z potrzeby dostosowania przepisów obowiązującej *ustawy* do nowych regulacji prawnej, w szczególności ze względu na zmianę pojęć obowiązujących w uchylonej *ustawie – Prawo papierów wartościowych*.

2. System Informatyczny Generalnego Inspektora Informacji Finansowej

Rok 2005 był pierwszym pełnym rokiem przyjmowania kanałami elektronicznymi danych o transakcjach podejrzanych i o transakcjach ponadprogowych. Był też rokiem, w którym ostateczny kształt uzyskała koncepcja części analitycznej systemu informatycznego GIIF, w którym zakończone zostało wdrożenie części analitycznej i rozpoczęta jej eksploatacja [str. 13 i nast.].

Rekordy z danymi transakcji przesyłane są do SI*GIIF w postaci plików. Pliki przygotowywane są przez instytucje obowiązane w postaci jawnej przy pomocy ich systemów komputerowych, szyfrowane i podpisywane elektronicznie (przy pomocy oprogramowania udostępnianego nieodpłatnie przez GIIF lub przy pomocy komercyjnych aplikacji) a następnie dostarczane do Departamentu Informacji Finansowej jednym z możliwych kanałów elektronicznych:

- poprzez bezpieczną stronę WWW GIIF,
- jako załącznik do poczty elektronicznej,
- na płycie CD lub dyskietce.

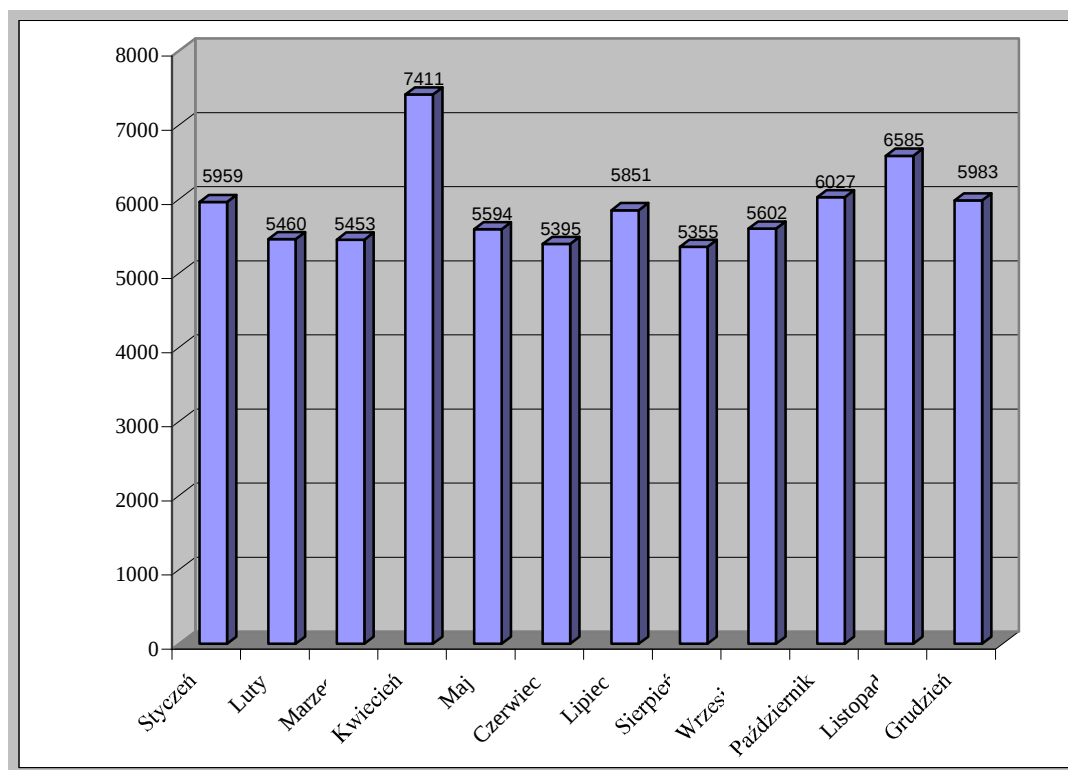
Możliwe jest też wypełnienie karty transakcji w postaci formularza bezpośrednio na wspomnianej powyżej stronie WWW (<https://www.giif.mofnet.gov.pl/giif/>). Papierowe karty transakcji uzyskują w Departamencie IF również formę elektroniczną. Wykres 14 obrazuje rozkład liczby plików przyjmowanych przez SI*GIIF w poszczególnych miesiącach natomiast kolejny wykres pokazuje procentowy rozkład wykorzystania poszczególnych kanałów do przesyłania danych

²⁷ Dz.U. z 2005 r. Nr 262, poz. 2196

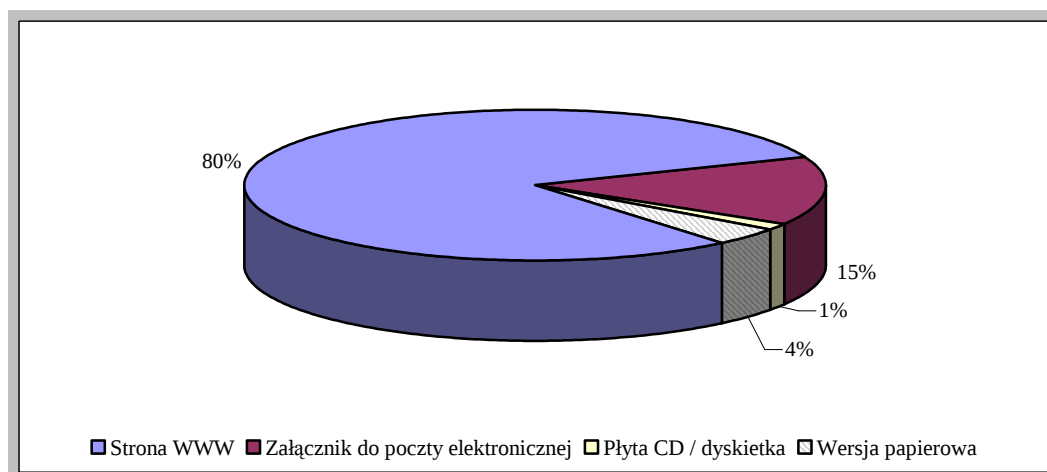
²⁸ Dz.U. z 2005 r. Nr 183, poz. 1538

do SI*GIIF. W roku 2005 SI*GIIF przyjął ponad 70,5 tys. plików z danymi (prawie 5,9 tys. plików miesięcznie) – 80% z nich zostało przesłane poprzez bezpieczną stronę WWW.

Wykres 14 Liczba przesłanych plików z transakcjami w 2005 r. wg miesięcy.

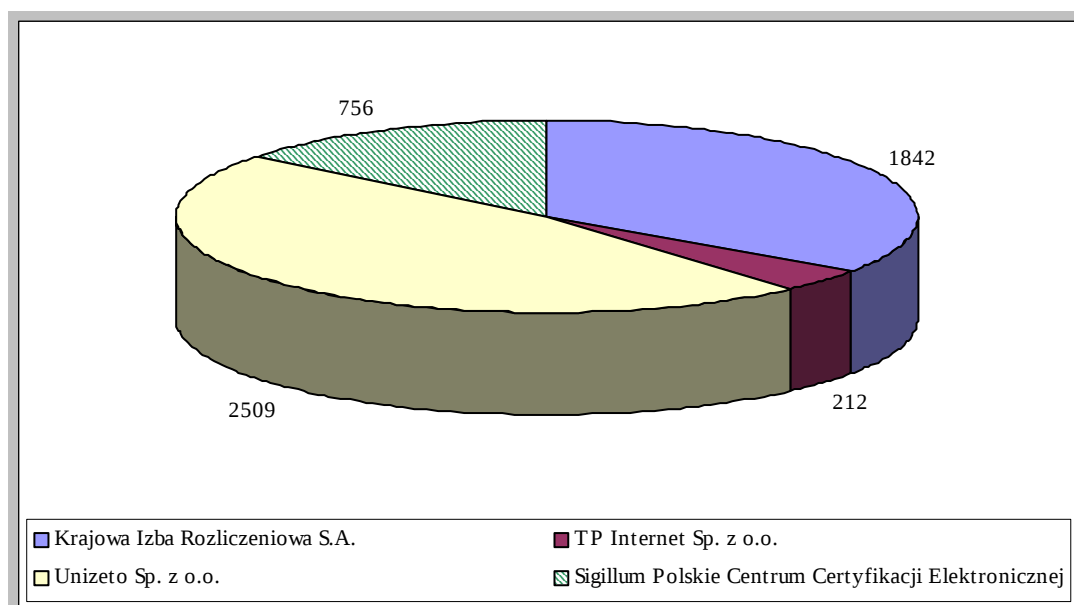

Wykres 15 Sposób przesyłania plików z transakcjami w 2005 r.

Do zabezpieczania przesyłanych danych stosowane jest szyfrowanie i podpis elektroniczny. Przyjęte w SI*GIIF rozwiązanie wykorzystuje kwalifikowany podpis elektroniczny i infrastrukturę PKI (Public Key Infrastructure) w Polsce - SI*GIIF przyjmuje przesyłki podpisane elektronicznie przy pomocy certyfikatów wydawanych zainteresowanym podmiotom przez kwalifikowane centra certyfikacyjne (zgodnie z *ustawą o podpisie elektronicznym*). W SI*GIIF zarejestrowanych jest ponad 5,3 tys. certyfikatów przy niemal 3 tys. zarejestrowanych podmiotów (jedna instytucja obowiązana może zarejestrować więcej niż jeden certyfikat uprawniający do przekazywania danych).

Wykres 16 Udział certyfikatów do podpisu elektronicznego wykorzystywanych do przesyłania danych do SI*GIIF w 2005 roku

Obok zbierania i gromadzenia danych głównym zadaniem systemu informatycznego GIIF jest umożliwienie efektywnej analizy zgromadzonych danych. Modele analityczne, na podstawie których GIIF ma możliwość poszukiwania wzorców podejrzanych zachowań, mogą być oparte zarówno o pojedyncze zmienne (wymiary) charakteryzujące transakcje finansowe, jak i kombinację wielu różnych zmiennych (analizy wielowymiarowe). Pranie pieniędzy często ukrywa się pod siatką złożonych powiązań, które można wykryć dopiero poprzez analizę transakcji realizowanych w różnych systemach finansowo-bankowych. Złożoność i liczba występujących powiązań oraz wielkość strumienia danych napływającego do GIIF wymaga, aby analizowanie i wykrywanie nietypowych transakcji zostało w dużym stopniu zautomatyzowane. W wielu przypadkach wymagane jest jednak indywidualne podejście, umożliwiające, w oparciu o dotychczasową wiedzę i doświadczenie, dotarcie do podmiotów kryjących się za powiązaniami.

Z tego względu wdrożony w 2005 roku system analityczny umożliwia przede wszystkim:

- wsparcie analityków w trakcie analiz transakcji podejrzanych i nietypowych (dając możliwość wykorzystania informacji z milionów rekordów transakcji gromadzonych w bazach GIIF),
- automatyzację analizy strumienia danych napływającego do IF (modele analityczne stworzono na podstawie doświadczeń analityków GIIF).

Automatyzacja analizy to możliwość przejrzenia każdej zarejestrowanej w SI*GIIF transakcji wg prostych reguł²⁹. Ponadto to także poszukiwanie grup transakcji wg wzorców – zbiorów reguł prostych i złożonych³⁰. W roku 2005 zidentyfikowano

²⁹ Np. podobieństwa nazw podmiotów-stron transakcji z nazwami występującymi na liście podmiotów podejrzewanych o finansowanie terroryzmu.

³⁰ Np. okres pomiędzy dwiema transakcjami danego podmiotu wynosi < zadana liczba dni.

ponad 700 grup transakcji³¹ pasujących do zdefiniowanych wzorców. Wyniki tych analiz użyto jako:

- źródeł informacji o transakcjach, które mogą wiązać się z praniem pieniędzy – podlegają analizom w sposób analogiczny do informacji o transakcjach podejrzanych przesyłanych do GIIF przez instytucje obowiązane i jednostki współpracujące;
- materiał umożliwiający ulepszenie wzorców i reguł.

Ponadto rozpoczęto analizy typu *data mining*³² umożliwiające tworzenie nowych wzorców i reguł. Dzięki nim zaobserwowano statystyczne prawidłowości, wskazujące na szczególne cechy transakcji/podmiotów.

Dane wytypowane w ww. sposób oraz dane zgłoszone jako podejrzane przez instytucje obowiązane i jednostki współpracujące pozwalały na rozpoczęcie szczegółowych analiz konkretnego przypadku. Od trzeciego kwartału roku 2005 częścią SI*GIIF stało się oprogramowanie do analizy powiązań (*link-analysis*). Po zdefiniowaniu obiektów i relacji (modelu analitycznego) można w analitycznej części SI*GIIF przeglądać bazy danych w celu odnalezienia podmiotów pozostających w stosunku do siebie w zadanych relacjach (powiązanych). Znalezione obiekty i powiązania pomiędzy nimi mogą być następnie wyświetlone w postaci graficznej – jako sieć powiązań o zadanej topologii³³. W drugim kroku *link-analysis* można przeszukać bazy danych w celu znalezienia kolejnych obiektów, pozostających w relacji z już znalezionymi poprzez dowolny z uprzednio zdefiniowanych rodzajów powiązań (można rozbudowywać sieć powiązań dodając kolejne rodzaje obiektów i powiązań pomiędzy nimi, można poszukiwać obiektów powiązanych bezpośrednio lub pośrednio).

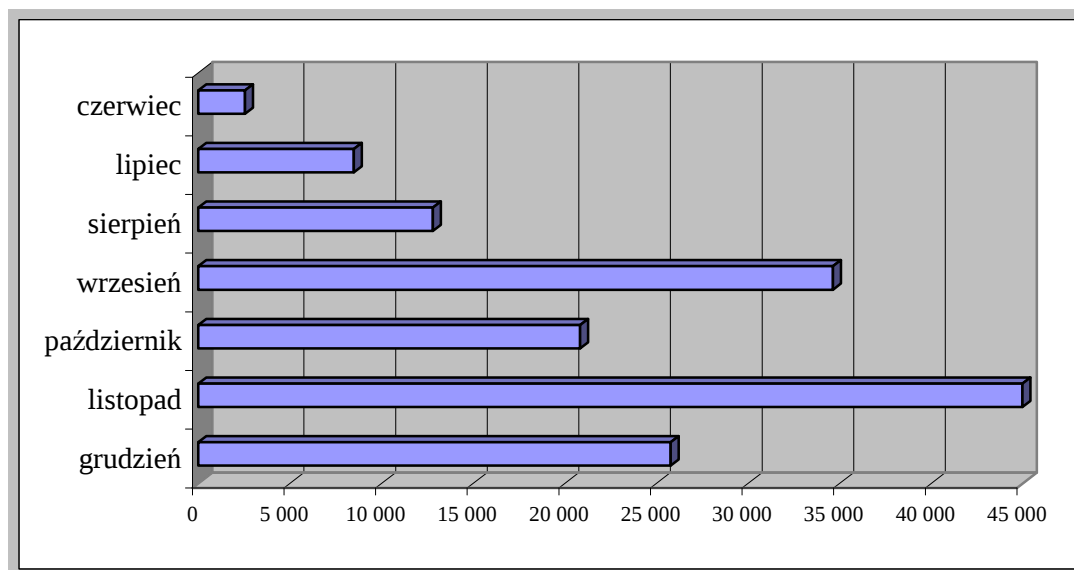
Skalę wykorzystania systemu informatycznego i systemu analitycznego w szczególności ilustrują Wykres 17 i Wykres 18. Od momentu wdrożenia narzędzi analitycznych system obsłużył 150 tys. pytań typu: *proste pytanie o obiekty w bazie powiązane zadanymi relacjami* oraz 246 tys. typu: *eksploracja bazy danych pod kątem znalezienia powiązanych w zadany sposób obiektów w bazie przy użyciu wybranego modelu analitycznego* analityków IF do baz danych. Jednocześnie w 2005 roku w logach systemu informatycznego odnotowane zostało ponad 90 tys. aktywności analityków GIIF w module obsługi postępowań analitycznych (w tym ponad 13 tys. procesów identyfikacji podmiotów w już prowadzonych postępowaniach w związku z nowymi danymi).

³¹ Ich wartość to: 120 mln PLN, 6,5 mln USD, 3,2 mln EUR, 94 tys. GBP, 143 tys. CHF

³² Zaawansowana analiza statystyczna wykonywana na hurtowniach danych.

³³ Graficzne przedstawienie obiektów i powiązań między nimi.

Wykres 17 Liczba zapytań prostych do bazy danych wykonanych przez analityków GIIF

Wykres 18 Liczba zapytań do bazy danych wykonanych przez analityków GIIF dotyczących powiązań pomiędzy podmiotami

